

Niina Jaakola ja Taina Keskitalo

HELPOSTI HYÖDYNNETÄVIÄ SUUJUMPPAMATERIAALEJA VARHAISKASVATUKSEEN

Opinnäytetyö
CENTRIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutus
Helmikuu 2022

Centria-ammattikorkeakoulu	Aika Helmikuu 2022	Tekijä/tekijät Niina Jaakola ja Taina Keskitalo
Koulutus Sosiaalialan koulutus		☒ AMK ☐ YAMK
Työn nimi HELPOSTI HYÖDYNNETTÄVIÄ SUUJUMPPAMATERIAALEJA VARHAISKASVATUKSEEN		
Työn ohjaaja Leena Raudaskoski		Sivumäärä 25+10
Työelämäohjaaja Anna Ekdahl		
<p>Tämä toiminnallinen opinnäytetyö kehitettiin lasten foneettisen tietoisuuden ja suun alueen motorian tukemiseksi varhaiskasvatuksessa. Opinnäytetyön tavoitteena ja kehittämistehtävänä oli toteuttaa konkreettinen suujumppamateriaalipankki, joka edistää suujumpan sulautumista luontevaksi osaksi päiväkodin arkea. Halusimme materiaalin olevan helposti ja nopeasti saatavilla koko henkilöstölle sekä lapsille. Osa suujumppamateriaaleista suunniteltiin sellaisiksi, että päiväkodin lapset pystyvät hyödyntämään niitä myös itsenäisesti tai pienellä aikuisen avustuksella. Kehittämämme materiaali oli helposti lasten arkeen ja leikkiin integroituvaa sekä myös erilaisiin päiväkodin arkisiin toimintoihin, kuten siirtymätilanteisiin soveltuvaa. Toimeksiantaja opinnäytetyölle toimi eräs yliveskalainen yksityinen päiväkot.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettisessa viitekehyksessä tarkasteltiin artikulaatiota ja fonetiikkaa käsitteenä, äännevirheiden syntyä, kielellisten taitojen merkitystä lapsen kasvun ja oppimisen kannalta sekä erilaisia menetelmiä artikuloinnin tukemiseksi varhaiskasvatuksessa. Tietoperustassa käytiin läpi myös varhaiskasvatuksen perusteissa (2018) määriteltyä oppimiskäsitystä, jonka mukaan oppimista tapahtuu kaikkialla ja koko ajan. Tätä oppimiskäsitystä tukee myös varhaiskasvatuksen henkilökunnan, erityisesti arkipuheessa käytetty termi kokopäiväpedagogiikka.</p> <p>Materiaalipankin valmistusprosessissa hyödynsimme runsaasti erilaista teoriatietoa artikulaatiovirheistä ja niiden korjaamisen tukemisesta, kuten kirjallisuutta, tutkimuksia sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteita (2018). Työn alkuvaihe sisälsi paljon selvitystyötä siitä, millaisia eri keinoja materiaalipankin toteutuksessa on mahdollista hyödyntää ja miten sen toteuttaminen tukisi mahdollisimman paljon myös varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) määriteltyjä tavoitteita. Materiaalipankin sisällön koostamisessa on hyödynnetty myös paljon luovuutta.</p> <p>Palautteet keräsimme lapsilta ja henkilökunnalta laadullisilla ja määrällisillä tutkimusmenetelmillä. Materiaalipankki sai yhteistyökumppanilta hyvää palautetta ja se koettiin sopivaksi ja helppokäyttöiseksi varhaiskasvatuksen arkeen. Opinnäytetyö tuo mahdolliseksi jatkokehittämisen monipuolistamalla materiaalipankkia erilaisilla pedagogisilla varhaisen tuen mahdollisuuksilla.</p>		
Asiasanat Artikulaatio, fonetiikka, kokopäiväpedagogiikka, suujumppa, varhaiskasvatus, ääntäminen.		

ABSTRACT

Centria University of Applied Sciences	Date February 2022	Author Niina Jaakola ja Taina Keskitalo
Degree programme Bachelor of Social Services		
Name of thesis EFFORTLES MATERIAL PACKAGE FOR SUPPORTING ORAL MOTOR SKILLS IN EARLY CHILDHOOD EDUCATION		
Centria supervisor Leena Raudaskoski		Pages 25+10
Instructor representing commissioning institution or company Anna Ekdahl		
<p>This practice-based thesis was developed for supporting articulation, phonetic knowledge and strengthen oral motor skills of children in early childhood education. We wanted material to be easily and quickly available for the entire staff and for children. Some of the materials were designed so that children of the day care center could use them independently or with a little assistance from an adult. The material we developed was easily integrated with children's everyday life and playing, as well as various kindergarten's everyday activities, such as transitional situations. The project supervisor for the thesis was a one kindergarten from Ylivieska.</p> <p>The theoretical part of the thesis examined articulation as a concept, how incorrect pronunciation can be born, the importance of linguistic skills for the child's growth and learning and also various methods for supporting articulation in early childhood education. The theoretical framework for the product was partly based on the National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care, made by the Finnish National Agency for Education in 2018. According to that, learning occurs everywhere and all the time and it is also known as a concept of the whole day pedagogy.</p> <p>In the process of making the material we utilized different theory information about articulation errors and supporting children who have issues with pronunciation, such as literature, studies and National Core Curriculum for Early Childhood Education and Care (2018). The initial phase of the work contained much research of the different methods of implementing the material and how to implement it so that it supports the goals set for early childhood education. Creativity has also been utilized in the manufacture of the materials.</p> <p>The collected feedback was analyzed using both quantitative and qualitative content analysis methods. The Material package for supporting oral motor skills received good feedback from the partner and it was perceived as suitable and easy to use for everyday early childhood education. The thesis enables further development of the product with different pedagogical possibilities of early support.</p>		
<p>Key words Articulation, early childhood education, oral motor skills, phonetics, pronunciation, whole day pedagogy.</p>		

TIIVISTELMÄ

ABSTRACT

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS	2
3 KIELENKEHITYS VARHAISKASVATUKSEN KONTEKSTISSA	4
3.1 Oppimiskäsitys ja kokopäiväpedagogiikka	4
3.1.1 Leikki keskeisenä oppimisvälineenä	5
3.1.2 Lapsi aktiivisena toimijana	6
3.1.3 Joustava oppimisympäristö	7
4 JOHDATUS ARTIKULAATIOON JA FONETIIKKAAN	9
4.1 Sikiöajan ja ensimmäisen vuoden kehitysvaiheet	10
4.2 Ensisanojen kausi ja myöhemmät kehitysvaiheet	11
4.3 Artikulaation sekä fonologisen järjestelmän haasteet ja niiden synty	12
4.4 Äänteellisen kehityksen merkitys lapsen oppimisen ja kasvun kannalta	13
5 ÄÄNTEELLISEN KEHITYKSEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA	15
5.1 Fonologisen tietoisuuden tukeminen	15
5.2 Motoriset suu-, leuka- ja kielijumppa harjoitukset	15
5.3 Mallioppiminen	16
5.4 Aistikanavien hyödyntäminen	17
6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI	18
6.1 Materiaalien esittely	18
6.1.1 Satumetsän muistipeli	18
6.1.2 Satumetsän lorukortit	19
6.1.3 Äänteiden tunnistustehtäviä	19
6.1.4 Siilin metsäretki -satu	20
6.1.5 Riimiparikortit	20
6.1.6 Nälkäiset eläimet	20
6.2 Palautteen kerääminen ja käsittely	21
7 POHDINTA	22
7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset	22
7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	24
7.3 Opinnäytetyön prosessi ja reflektointi	25
KUVIOT	
KUVIO 1. Opinnäytetyön prosessi	24
LÄHTEET	26
LIITTEET	
LIITE 1. Satumetsän muistipeli	
LIITE 2. Äänteiden tunnistaminen sanoista	
LIITE 3. Nälkäiset eläimet	

- LIITE 4. Satumetsän lorukortit**
- LIITE 5. Riimiparikortit**
- LIITE 6. Siilin metsäretki -satu**
- LIITE 7. Varhaiskasvattajien ohjeet materiaaleihin**
- LIITE 8. Lupakysely vanhemmille**
- LIITE 9. Lasten palautekysely**
- LIITE 10. Palaute päiväkodin työntekijöille**

1 JOHDANTO

Ajatus opinnäytetyöhömmme virisi kiinnostuksesta toiminnallista opinnäytetyötä ja lasten kielen kehitystä ja sen tukemista kohtaan. Kehittämistyömme taustalla vaikuttavat myös varhaiskasvatuksen henkilökunnan kokemus sekä mm. Hannuksen väitöskirjan (2018, 9) osoittamat tulokset 11 vuoden tarkastelujaksolta siitä, että kielellisen kehityksen haasteet ovat lisääntyneet merkittävästi. Harjoittelujaksojemme aikana ja varhaiskasvatuksessa työskennellessämme kiinnitimme myös itse huomiota kielellisen kehityksen, erityisesti puuttuvien äänteiden tukemisen tarpeeseen varhaiskasvatuksessa. Sen vuoksi näemme tämän opinnäytetyön ajankohtaisena ja tärkeänä.

Opinnäytetyömme aihe pohjautuu myös Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 22) määriteltyyn oppimiskäsitykseen, jossa lapsen oppiminen on kokonaisvaltaista ja sitä tapahtuu kaikkialla ja joka hetkessä. Tätä oppimiskäsitystä tukee myös käsite kokopäiväpedagogiikka, jossa kaikki arjen kohtaamiset ja toimet nähdään pedagogisesti arvokkaina hetkinä (Mertala 2020 [Lämsä 2021, 80]). Pihlajan ja Merikosken (2019b, 198) mukaan erityisesti artikulaation kannalta harjoitteiden toistaminen on oleellista. Suujumpan ”ujuttaminen” arkisiin toimintoihin varhaiskasvatuksessa on mielestämme hyvä keino tukea lasten kielenkehitystä.

Ryhdyimme suunnittelemaan varhaiskasvatuksen henkilökunnan käyttöön suujumppaan liittyvää materiaalipankkia, joka mahdollistaisi suujumppaharjoitteiden hyödyntämisen päiväkodin kiireisessä arjessa. Teimme kehittämistyömme Ylivieskassa sijaitsevaan yksityiseen päiväkotiin Touhula Villiinaan. Osa materiaaleista suunniteltiin niin, että niitä on mahdollisuus tulostaa ja antaa myös lasten vanhemmille kotona toteutettaviksi. Näin lasten suumotoriikan tukeminen on vaikuttavampaa, kun ääntämistä harjoitellaan myös kotona.

2 OPINNÄYTETYÖN TAVOITE JA TARKOITUS

Tämän opinnäytetyön työelämäkumppanina toimi Ylivieskassa sijaitseva varhaiskasvatusyksikkö Touhula Villiina. Touhula Villiina on vuonna 2017 perustettu luontopäiväkoti Ylivieskan Toivonpuistossa. Päiväkodissa toimii kaksi lapsiryhmää, joista toinen tarjoaa esiopetusta.

Päiväkoti Touhula Villiinassa on olemassa suujumppaan liittyvä materiaalipankki. Haasteena olemassa olevissa suujumppamateriaaleissa on se, että ne vievät usein paljon aikaa ja vaativat etukäteisjärjestelyjä. Tällöin suun motoriikkaharjoitukset jäävät herkästi kiireisessä päiväkotiarjessa hyödyntämättä. Kehittämistehtävänämmme oli laajentaa Touhula Villiinan suujumppamateriaalipankkia sellaiseksi, että materiaali on lasten arkeen ja leikkiin sulautuvaa sekä myös erilaisiin päiväkodin toimintaan liittyviin siirtymätilanteisiin soveltuvaa.

Opinnäytetyömme tavoitteena oli kehittää suujumppamateriaaleja, jotka ovat helposti ja nopeasti käytävissä päiväkodin arjessa. Halusimme, etteivät materiaalit vaadi erityisiä etukäteisjärjestelyitä tai välineiden hankkimista. Suujumppamateriaalien tarkoitus on integroitua päiväkodin arkisiin tilanteisiin kuten lasten leikkeihin sekä odotus- ja siirtymätilanteisiin. Materiaaleja voidaan käyttää myös ulkona, sillä ne ovat laminoituja.

Syvennymme opinnäytetyössämme virheelliseen ääntämiseen ja sen syntyyn sekä erilaisiin menetelmiin lasten äänteellisen kehityksen tukemiseksi. Tarkastelemme raportissamme myös varhaiskasvatusta kielenkehityksen kontekstissa erityisesti kokopäiväpedagogiikan näkökulmasta.

Puheen tuottamisessa yksi keskeisimmistä asioista onkin suun hyvin koordinoitua liikkeitä kuten kielen, huulion ja leuan tarkka toimivuus. Suujumppan tavoitteena on tukea ja kehittää lasten suun motoriikkaa ja äänteellistä tietoutta. Harjoitteita voidaan toteuttaa erilaisten, lapsille mieluisten leikkien, pelien, arjen toimintojen ja musiikin ohella. Suujumppan voi aloittaa jo hyvin varhaisessa vaiheessa ja se on hyödyksi kaiken ikäisille lapsille. Puheen kehitykseen ja tuottamiseen oleellisesti vaikuttaa kasvojen alueen lihaksiston toiminta. Suujumppan avulla lapsi tulee tietoiseksi suusta ja kasvojen alueella olevasta lihaksistosta, kuten puremalihaksista, leuasta, suulaesta, huulista ja kielestä. Suujumppa on leikkiä, jolla harjoitetaan edellä mainittuja alueita ja aktivoidaan kasvojen lihaksistoa ja liikeratoja. Har-

joitteiden leikinomaisuus motivoi lasta aktivoimaan suun alueen lihaksia myös niiden tuntuessa haastavilta. Suujumppa eli suun motoriikan ja artikulaation harjoittaminen antaa perusvalmiuksia ja tukee tulevaisuudessa muun muassa lukemisen ja kirjoittamisen kehittymistä. (Pohjakallio 2011, 7–8.)

Kehittämiemme materiaalien avulla lapset pääsevät harjoittelemaan suujumppaa hauskasti pelien, sadun, leikin ja vuorovaikutuksen kautta. Materiaalipankkimme käyttömahdollisuudet ulottuvat myös tuokioille, kun halutaan keskittyä tietoisesti suujumppaan aikuisen ohjaamana. Tavoitteenamme on tämän kehittämistyön kautta tukea ennen kaikkea kokopäiväpedagogista toimintamallia varhaiskasvatuksessa.

3 KIELENKEHITYS VARHAISKASVATUKSEN KONTEKSTISSA

Varhaiskasvatusta ja päivähoitoa ohjaavat lait, asetukset ja linjaukset, jotka ovat nähtävillä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018). Näitä valtakunnallisia linjauksia ohjaa Suomen allekirjoittama Yhdistyneiden kansakuntien Lapsen oikeuksien sopimus. Linjauksien arvopohjan muodostavat ihmisoikeudet, tasa-arvo ja demokratia, joiden tarkoituksena on tukea lapsen osallisuutta ja ottaa lapsen näkemys huomioon arjen kasvatustyössä. (YK:n Yleissopimus lapsen oikeuksista 1989.) Varhaiskasvatuslain 3 § varhaiskasvatuksen tavoitteisissa on säädetty ohje edistää jokaisen lapsen iän ja kehityksen mukaista kokonaisvaltaista kasvua, kehitystä, terveyttä ja hyvinvointia (Varhaiskasvatuslaki 13.7.2018/540, § 3).

Varhaiskasvatuksen tehtävänä on tukea lasten kielellisten valmiuksien kehittymistä vahvistamalla lasten uteliaisuutta teksteihin, kieliin sekä kulttuureihin. Kehittämistyömme kannalta tärkeä varhaiskasvatukseen asetettu tavoite on erityisesti puheen tuottamisen taito. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 40, 42.)

3.1 Oppimiskäsitys ja kokopäiväpedagogiikka

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden (2018, 22) mukaan varhaiskasvatuksessa pedagogiikka on läsnä kaiken aikaa niin toimintakulttuurissa, oppimisympäristössä, hoidossa, opetuksessa kuin kasvatuksessakin. Oppimista tapahtuu siis kaikkialla koko ajan ja se on kokonaisvaltaista. Kokonaisvaltaisuutta kuvaa myös varhaiskasvattajien keskuudessa tunnettuna käsitteenä ja toimintamuotona käytetty kokopäiväpedagogiikka. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa mainittu oppimiskäsitys sekä kokopäiväpedagogiikka edustavat molemmat samaa aatetta lapsen kokonaisvaltaisesta ja jatkuvasta oppimisesta. Kokopäiväpedagogiikka on noussut keskeiseksi toimintatavaksi suomalaisissa päiväkodeissa (Lämsä 2021, 79-80).

Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön kuten tilojen, käytäntöjen ja välineiden on tarkoitus tukea lapsen fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista oppimista. Monipuoliset työtavat ovat myös olennainen osa varhaiskasvatuksen toimintaa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 32, 38.) Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa kerrotaan näistä työtavoista seuraavasti:

Toiminnalliset sekä luovuutta ja osallisuutta edistävät työtavat ovat lapsille luontevia oppimisen tapoja. Tällaisia ovat esimerkiksi lasten omaehtoinen ja ohjattu leikki, tutkiminen, liikkuminen sekä taiteellinen kokeminen ja ilmaisu. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 38.)

Edellä mainitun lainauksen pohjalta voidaan edelleen pohtia, miten varhaiskasvatuksessa voidaan edistää lapsille luontevia oppimisen tapoja. Kokopäiväpedagogisessa näkökulmassa hedelmällisinä oppimisen tilanteina nähdään kaikki arjen ennalta suunnitellut kuin spontaanitkin kohtaamiset ja toimet. Tällaisessa kokopäiväpedagogisessa toimintatavassa tarkoituksena ei ole lisätä ohjattuja hetkiä ja tuokioita päivän eri vaiheisiin. (Mertala 2020 [Lämsä 2021, 80].) Kokopäiväpedagoginen toimintamallin ajallinen ja rakenteellinen hahmottaminen antaa käytännön työkaluja arjen rakenteisiin ja niiden suunnitteluun (Lämsä 2021, 85).

3.1.1 Leikki keskeisenä oppimisvälineenä

Leikissä lapsi oppii, mutta lapselle itselleen leikki ei ole tietoisesti oppimisen väline vaan tapa olla ja elää sekä hahmottaa maailmaa. Kokemukset, jotka herättävät lapsissa tunteita, uteliaisuutta ja kiinnostusta, virittävät leikkiin. Lapselle leikin merkitys syntyy leikistä itsestään. Leikki tuottaa lapselle iloa ja mielihyvää. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 38.)

Leikkiä ja sen merkitystä lapselle voidaan tarkastella kehityksen, oppimisen, kulttuurin, tunteiden, mielikuvituksen tai vaikka luovuuden näkökulmasta. Tässä osiossa tarkastelemme leikin ja kielen suhdetta. Leikki ja kieli ovat yhteydessä lapsen kokonaisvaltaiseen kehitykseen, oppimiseen ja siihen kulttuuriin, jossa lapsi kasvaa. (Viljamaa & Yliherva 2020, 206.)

Leikkitilanteissa lapsi saa toisilta lapsilta malleja kielen kehitykseensä, ajatteluunsa ja mielikuvituksensa tueksi. Leikkiminen onkin monessa suhteessa lapselle oppimisen väline (Hakamo 2011, 12). Aikuisen rooli lapsen leikin mahdollistajana päiväkodin arjessa on tärkeä. Leikin edellytyksinä voidaan pitää muun muassa aikaa ja leikkirauhaa, tilaa, materiaalia, kokemuksia, malleja ja aitoa läsnäoloa sekä vuorovaikutusta. Päiväkodin arjessa aikuisen tehtävä on järjestää näitä leikin edellytyksiä lapsiryhmälle. Esimerkiksi monet leikit syntyvät oikeista ja itse koetuista, itse nähdyistä ja itse kuulluista tapahtumista ja kertomuksista. Siksi päiväkodin retket, juhlat, yhteiset toiminnat, sadut ja tarinat voivat toimia leikin innostajina. Aikuinen voi jo läsnäolollaan kannustaa lapsia pitkäjänteisempään leikkiin.

Aikuinen voi myös rohkaista arkoja ja vetäytyviä lapsia leikkiin. Lapsen kasvaessa aikuisen rooli leikin tukemisessa muuttuu, mutta toisaalta myös lapsen leikit monipuolistuvat. Pienen lapsen kohdalla aikuinen voi sanoittaa leikkiä ja viedä sitä eteenpäin ja isomman lapsen kohdalla aikuisen ohjaus voi liittyä enemmän innostamiseen. (Mikkola & Nivalainen 2011, 53–54). Aikuiselta vaaditaan herkkyyttä tunnistaa lapselle tärkeitä asiat ja huomata, milloin leikkiä on vietävä eteenpäin, kuitenkin ohjaamatta liikaa lapsen oman leikin suuntaa ja sisältöä (Viljamaa & Yliherva 2020, 219).

Kielen merkitys leikeissä alkaa näkyä noin 2–3 vuoden iässä, kun lapsi alkaa leikkiä roolileikkejä. Roolileikeissä on usein juoni, jota lapsi ohjailee kielen avulla. Roolileikkien rinnalle tulevat pian sääntöleikit, jotka yleistyvät 5–6 vuoden iässä. Lapset alkavat tällöin itse keksiä ohjeita ja sääntöjä leikkeihin. (Viljamaa & Yliherva 2020, 209.)

3.1.2 Lapsi aktiivisena toimijana

Molemmassa asiakirjoissa YK:n lasten oikeuksien sopimuksessa (1989) sekä varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018) korostetaan lasten osallistumisen ja vaikuttamisen tärkeyttä. Toimijuuden käsite on nostettu yhdeksi keskeiseksi käsitteeksi varhaiskasvatuksen toimintaa ohjaavissa varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden oppimiskäsitys perustuu ajatukseen lapsesta aktiivisena oppijana eli lapsen aktiivinen rooli on nostettu esiin myös varhaiskasvatuksen oppimiskäsityksen määrittelyssä (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 22). Varhaiskasvatuksessa lasten toimijuus voi esiintyä vaikuttamisella toimintaan joko sitä muuttavasti tai eteenpäin vievästi (Paju 2013, 207). Lapsi siis saa omalla toiminnallaan aikaan muutoksia häntä ympäröivässä toiminnassa tai hänen omassa toiminnassaan tai hän saa vietyä käynnissä olevaa toimintaa eteenpäin ja tuotua siihen kenties jotain lisää. Myös Turja ja Vuorisalo (2017, 36) liittävät lasten toimijuuden määritelmään muutosten tai seurausten aikaansaamisen. Heidän mukaansa lasten toimijuus on sosiaalista toimintaa, joka tuottaa seurauksia (Turja & Vuorisalo 2017, 36).

Kokopäiväpedagogisesta näkökulmasta lasten osallisuuden kokemukset ja toimijuus mahdollistuvat päivittäisissä perustoiminnoissa (Kettukangas 2017 [Lämsä 2021, 80]). Näitä ovat esimerkiksi siirtymät, lepohetket, hygieniatoimet, ruokailut sekä pukemis- ja riisumistilanteet. Tällainen selkeä toimintamalli yhtenäistää kasvattajien pedagogista toimintaa. Yhtenäisiä toimintatapoja noudattamalla voi-

daan turvata lapsille tasa-arvoiset mahdollisuudet varhaiskasvatukseen koko päivän ajan ja kasvattajilla on mahdollisuuksia panostaa lasten kohtaamiseen, myönteiseen vuorovaikutukseen sekä vaikuttamiseen varhaiskasvatuksen arjessa. (Lämsä 2021, 79- 82.)

3.1.3 Joustava oppimisympäristö

Opetushallituksen mukaan varhaiskasvatuksen oppimisympäristö tarkoittaa kaikkea sitä, mihin lapsi on yhteydessä, kuten tiloja, yhteisöjä, käytäntöjä, materiaaleja ja välineitä. Se ei tarkoita ainoastaan seinien sisällä tapahtuvaa toimintaa, vaan myös esimerkiksi luonnossa ja lähiympäristössä tapahtuvaa toimintaa. Varhaiskasvatuksen oppimisympäristön tulee mahdollistaa lapselle niin monipuolista, rauhallista kuin vauhdikastakin tekemistä ja leikkiä, mutta myös päivittäinen lepo. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 32- 33.)

Lämsän (2021, 81- 82) mukaan pienryhmätoiminta on edellytys kokopäiväpedagogiikan toteutumiselle. Pienryhmätoiminnassa on olennaista hyödyntää päiväkodin erilaisia tiloja, jolloin päivän mittaa eri ryhmät tilanteiden mukaan voivat toteuttaa erilaisia toimintoja. Pienryhmätyöskentelyn ideologialla on oma merkityksensä varhaiskasvatuksen oppimisympäristöjen muotoutumisessa ja kehittämisessä. Anna-Maija Puroilan aihetta käsittelevä tutkimus toi tätä esille jo vuonna 2002. Hänen mukaansa tiukkarajaisten tilajaotteluratkaisujen vastakohtana voidaan pitää avoimia oppimisympäristöjä, joissa toiminnan painopiste on pienryhmätyöskentelyssä kokoryhmätyöskentelyn sijaan. Hänen mukaansa tiivistä yhteistyötä tekevien ryhmien tilaratkaisut ovat joustavammat, ja niitä on mahdollista käyttää useampien ryhmien lapset ja aikuiset. Tämän tyyppiset tilaratkaisut tukevat Puroilan mukaan avoimemman toimintakulttuurin kehittymisen mahdollisuuksia, jolloin tiukat ryhmien väliset rajat on pyritty minimoimaan tai jopa kokonaan poistamaan. (Puroila 2002, 119-120.)

Pienessä ryhmässä lapset kommunikoivat verbaalisesti enemmän aikuisten kanssa, mikä kehittää samalla lasten kielellisiä taitoja. Lapsen ja aikuisen välinen vuorovaikutus on positiivisempaa ja lapset saavat tarvitsemaansa ohjausta. Pienessä ryhmässä toiminta on kasvatuksellisesti hyvää ja mahdollistaa enemmän opetusaktiviteetteja. (Siitonen 2011, 17.) Pienryhmässä keskustellessaan aikuisen kanssa, lasten mielenkiinto säilyy paremmin, eikä heidän tarvitse odottaa omaa puheenvuoroaan pitkään. Aikuisen on myös helpompaa ottaa jokainen lapsi mukaan keskusteluun. (Bruce 2015, 129.) Pienryhmässä lasten kielellinen vuorovaikutus on vilkkaampaa, lapset esittävät enemmän omia mielipiteitään

sekä osallistuvat ryhmän toimintaan. Myös pienryhmän aikuiset osallistuvat lasten mukana eivätkä ai-noastaan keskity valvomaan toimintaa. (Siitonen 2011, 17, 19.)

4 JOHDATUS ARTIKULAATIOON JA FONETIIKKAAN

Ihmisen puhe-elimistö voidaan nähdä vertauskuvallisesti instrumenttina, jonka toimintatapa ja kuulon erottelukyky rajoittavat puheessa käytettäviä äänneitä, äänenlaatua sekä erilaisia puhettavan mahdollisuuksia. Ihmisen puhe-elimistön ja instrumentin keskeisenä erona on kuitenkin se, että puhe-elimistö on ihmisen biologisiin tarkoituksiin muodostunut kehon rakenneosana. (Iivonen 2012, 29.)

Lapsen kielenkehitystä voidaan tarkastella fonologisen järjestelmän näkökulmasta. Kysymys on siitä, kuinka lapsi oppii kielensä äännejärjestelmän ja sen, että kullakin äänneellä on tietty merkitys ja sitä vastaava äänneasu. Normaali fonologinen kehitys perustuu siihen, että lapsi oppii yhdistämään erilaisia äänneitä merkityksellisiksi sanoiksi, tuottamaan erilaisia äänneitä ja erottamaan ne toisistaan. Fonologiset prosessit kuuluvat normaaliin kielenkehitykseen. Kun lapsi ei kykene tuottamaan aikuisen malleja, lapsi kehittää omia fonologisia prosessejaan. Nämä voivat ilmetä äänneiden samankaltaistumisella, korvaamisella, lisäämisellä, sekaantumisella, poisjäämisellä, paikan vaihdoksilla tai sanahahmojen vääristymillä. (Korpinen & Nasretdin 2009, 60-61, 63.)

Fonetiikka tarkoittaa puheen ääntämistä sekä sitä, miten foneemijonot ilmenevät ja vaihtelevat puheessa (Iivonen & Leiwo 2009, 60). Foneettisella äännevirheellä tarkoitetaan poikkeavasti tuotettua äännettä. Puhe voi kuulostaa epäselvältä, mutta sanojen merkitykset ovat ymmärrettäviä. Foneettisissa häiriöissä on yleensä kysymys lievistä, yksittäisistä äännevirheistä; samasta ilmiöstä puhutaan myös usein termeillä “äännevirheet ja “artikulaatiohäiriöt”. (Korpinen & Nasretdin 2009, 66.)

Artikulaatiolla tarkoitetaan niin yksittäisten äänneiden, tavujen kuin jatkuvan puheen tuottoa ja mekaanista muodostusta (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2012, 18). Olennaista kuultavan äänneen aikaansaamisessa on saada ilmavirta liikkumaan puhe-elimistössä (inintaatio), synnyttää sointi ilmavirran avulla (fonaatio) ja muokata aikaansaatua ääntä ääntöliikkeillä (artikulaatio). Sekä hengitys, äänen tuottaminen äänihuulten avulla että artikulaatiolihasien liikkeiden laajuudet on saatava osumaan ajallisesti kohdalleen sekunnin sadasosan tarkkuudella, jotta haluttu äänne saadaan aikaiseksi. (Aulanko 2009, 136, 148.)

Artikulaatioelimistön tärkeimmät osat ovat huulet, hampaat, hammasvalli, kielen kärki ja lapa, kielen selkä, kitalaki, kitapurje, kitakieleke, nenäportti, nieluontelo, kielen juuri, kurkunkansi sekä ilmavirta-mekanismi. Puheentuottoelimistön yhteiskontrollia eli puhevirrassa peräkkäin tuotettavia ääniteitä kutsutaan koartikulaatioksi. (Aulanko 2009, 145-147.)

4.1 Sikiöajan ja ensimmäisen vuoden kehitysvaiheet

Kuuleminen ja puheen tuottaminen kytkeytyvät toisiinsa, ja siksi niitä on syytä tarkastella rinnakkain. Auditiivisen teorian mukaan puhuja havainnoi aivojen kuulomuistissa saamaansa puhesignaalia ja täten yrittää jäljitellä samanlaista äännettä, kuten vokaalia, konsonanttia tai intonaatiokuvioita. (Iivonen 2012, 33.)

Jo kohdussa sikiö altistuu äidin kehon sisäisille ja ulkoisille äänille raskauden aikana, jolloin sikiön kuulohermo ja kuulojärjestelmän tumakkeet kehittyvät. Merkkejä sikiöaikaisesta oppimisesta ovat mm. äidin äänen tunnistaminen heti syntymän jälkeen sekä kohdussa opitun melodian rauhoittava vaikutus lapseen. (Huotilainen & Partanen 2009, 91-92.) Äidin käyttämässä hoivapuheessa korostuvat puheen sävelkulku, tauotukset sekä toistot, jolloin lapsi oppii vähitellen valikoimaan äänien maailmasta erilaisia puheen toistuvia piirteitä ja puhekuvioita. Jo ensimmäisen elinvuoden lopussa vauvan kuuloaistimukset ovat jäsentyneet ympäristössä puhutun kielen mukaisiksi ja vauva kykenee luokittelemaan ääniteitä niiden akustisen samankaltaisuuden perusteella. (Korpilahti 2012, 39.)

Samaan aikaan kypsyy ääntöelinten motoriikka, joka ilmenee vauvan jokelteluna. Jokeltelulla lapsi pyrkii puheliikkeillään matkimaan ympäristöstään kuuluvia ääniä, vaikka äänen sisältö jääkin lapselle vielä arvoitukseksi. (Korpilahti 2012, 40.) Ääntelyn tuottamiseen vaikuttavat vuorovaikutuksen ja kuulon lisäksi lapsen neurologinen kypsyminen, hengitys, pään ja kasvojen anatomia sekä kasvojen motoriikan, sensomotoriikan ja artikulaatioelimistön kehittyminen (Törölä 2009, 107.)

Eri tutkijoilla on eri käsityksiä lapsen ensimmäisen ikävuoden ääntelyn kehitysvaiheista ja siitä, missä iässä mikäkin kehitysvaihe alkaa. Esittelemme seuraavaksi yhden viisivaiheisen teorian lapsen ääntelyn kehityksestä ensimmäisen ikävuoden aikana. Teorian loivat Hollantilaiset Florian Koompans-van Beinum ja Janette van der Stelt. Ensimmäisessä kehitysvaiheessa, noin 0-2kk:n ikäisenä, lapsi tuottaa jatkuvaa fonaatiota ilman artikulaatioliikkeitä. Tämä tarkoittaa sitä, että lapsi ei käytä aktiivisesti ääntötuottoon osallistuvia lihaksia ja myös hengitystekniikka on erilainen kuin vanhemmilla lapsilla.

Lapsi joutuu liikuttamaan koko vartaloaan äänteiden tuottamiseksi. Lapsen ääntelehtiminen tässä ikävaiheessa ilmenee esimerkiksi ähinällä, narinalla tai itkulla. Noin 2-4 kuukauden iässä lapsi alkaa jo hallitsemaan suun seudun lihasten ja ääntelyn hallintaa. Kielen, huulten ja leuan satunnaiset liikkeet alkavat tässä kehitysvaiheessa muovata ääniväylää vokaalien muodostukselle. (Törölä 2009, 109.)

Kolmannessa ääntelyn kehitysvaiheessa, noin 4-7 kuukauden iässä, lapsi alkaa leikkimään äänen eri ominaisuuksilla kokeilemalla eri ääntelytapoja, äänenkorkeuksia ja –painoja sekä sävelmiä mm. kiljah-teleamalla, huutamalla, pärisyttämällä, maiskutteleamalla ja nauramalla ääneen. Tähän kehitysvaiheeseen liittyy usein myös ensimmäisten tavujen opettelu yhdistelemällä epätarkkoja konsonanttiäänteitä vokaaliäänteisiin. (Törölä 2009, 109-110.)

7-11 kuukauden iässä lapsella ilmenee selvästi jo edellä mainittua jokeltelua eli tavujen yhdistelyä ään-teissä. Tyypillisesti jokelluksessa lapsi toistaa rytmisesti jotain tiettyä tavua, kuten *tä-tä* tai *ma-ma*. Viidennessä vaiheessa lapsi alkaa yhdistelemään aiemmin toistelemissään tavuja tavuyhdistelmiksi esi-merkiksi *äi-tä*. Tämä jokellusvaihe alkaa noin 11-12 kuukauden iässä, josta ei ole pitkä matka ensimmäisen sanan tuottamiseen. (Törölä 2009, 110.)

4.2 Ensisanojen kausi ja myöhemmät kehitysvaiheet

Ensisanojen kaudeksi kutsutaan ajanjaksoa, jolloin lapsi omaksuu ensimmäiset 50 sanaansa (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2012, 83). Ensisanat muodostuvat motorisesti helposti tuotettavista ään-teistä, kuten konsonanteista p-, t-, k- ja n-ään-teistä. Kun lapsi ei osaa tuottaa kaikkia konsonanttiään-teitä, hän jättää ne kokonaan puheesta pois tai korvaa ään-teen jollain toisella ään-teellä. Lapsi ei kuitenkaan opetele irrallisia konsonanteja tai vokaaleja, vaan niiden tuottamisen opettelu tapahtuu erilaisia ään-teitä ja tavuja yhdistelemällä. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2009, 116.)

Vaikka 3-vuotiaan artikulaatio saattaa olla vielä puutteellinen, puhe on kuitenkin yleensä ymmärrettävää ainakin tilannevihjeiden tukemana. Suomea puhuvien lasten viimeisiksi puhemotoriikan kohteiksi jäävät tyypillisesti s- ja r-ään-teet. Tavallisesti näissä tilanteissa r- ään-ne korvataan l- ään-teellä ja s- ään-ne korvataan t-ään-teellä. Ääntämisongelmia saattavat aiheuttaa myös etuvokaalien ään-täminen, jol-loin etuvokaalit korvataan takavokaaleilla. Tällöin esimerkiksi ”käpy”-sana vääntyy ”kapu”- muotoon. Puhe sujuvoituu ajan kanssa yleensä itsestään. (Laalo 2012, 118-119.)

5-6-vuotiaan puhe on yleensä selkeää, vaikka lapsella saattaa ilmetä muutamia lieviä äännevirheitä. Foneemisen tietoisuuden kypsyessä lapselle kehittyy tarve hallita kaikki foneemit eli äänteet puheessa. (Laalo 2012, 119.) Esikouluikään mennessä lapsen motorinen ääntöelämä on kypsynyt riittävästi, jolloin lapsi pystyy tavanomaisesti tuottamaan virheettömästi kaikki suomen kielen äänteet (Ikonen & Ström 2009, 123).

4.3 Artikulaation sekä fonologisen järjestelmän haasteet ja niiden synty

Artikulaatiohäiriöstä puhutaan, kun lapsella ilmenee jonkin yksittäisen äänteen puuttuminen puheesta. Tällöin puuttuva äänne joko äännetään poikkeavasti tai korvataan toisella, helpommin tuotettavalla äänneellä. Konsonanteista r- ja s-äänteiden poikkeavat ääntämistavat ovat yleisiä 3-vuotiailla lapsilla. (Pihlaja & Korpilahti 2019, 179.) Myös esimerkiksi ä-, ö-, ja y-vokaalien sekä k-, l- ja d-konsonanttien ääntämisessä voi esiintyä vaikeuksia osalla lapsista. (Kunnari & Makkonen 2012, 189.) Varsinaisesta artikulaatiohäiriöstä voidaan puhua lapsen ollessa 4 - 5-vuotias. Oikea ääntötapa vaatii kuuntelutarkkuutta sekä suun, leuan ja kielen lihaksiston hallintaa. (Pihlaja & Korpilahti 2019a, 179-180.)

Fonologisen järjestelmän ongelmasta voidaan puhua silloin, kun lapsi osaa tuottaa yksittäisen äänteen eli foneemin, mutta ei pysty yhdistelemään eri äännteitä toisiinsa sanojen muodostumiseksi. Tällöin yksittäisissä artikulaatioliikkeissä tietyn äänteen tuottamiseksi ei ole haasteita. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2012, 189.) Foneemiset virheet ovat harvinaisia lapsilla. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2009, 119).

Kielen kehityksen vaikeuksien syyt voivat olla moninaisia. Kielen kehityksen varhaisvaiheessa lasten väliset yksilölliset erot voivat olla suuria. Uudet taidot eivät ilmaannu samassa järjestyksessä kaikilla lapsilla. Samankin perheen lapsilla voi esiintyä merkittävää vaihtelua kielellisten taitojen omaksumisen ajankohdissa ja kehityksen etenemisen aikatauluissa. Yhtä yksittäistä syytä on vaikea löytää. Perinnöllisyys, ympäristötekijät ja muut vaikeudet/häiriöt voivat osakseen olla vaikeuttamassa kielen kehittymistä. (Siiskonen, 2014.) Artikulaatiovaikeus onkin yleisin lasten puhemotoriikan ongelmista ja monet 3-vuotiaat eivät kykene ääntämään kaikkia äännteitä täysin virheettömästi. Poikkeava ääntämistapa voi olla mallista opittua. (Pihlaja & Korpilahti 2019a, 179.) Toisaalta artikulaatiovaikeus eli puheen motorisen tuottamisen vaikeus sekä äännejärjestelmän hallinnan vaikeus voivat johtua myös kehityksellisestä puhehäiriöstä (Ikonen & Ström 2009, 122).

Lapsella voidaan arvioida olevan kehityksellinen puhehäiriö, jos puheen kehitys ei etene keskeisten merkkipaalujen aikataulussa tai taidot kehittyvät puutteellisesti. Kehityksellinen puhehäiriö kytkeytyy kielen omaksumisen osatekijöihin, kuten tarkkaavuuteen, muistiin sekä havaintotoimintoihin. Tällaiset kehitykselliset puhehäiriöt voivat olla seurausta kielen kehityksen erityisvaikeudesta tai jostain kehityksellisestä poikkeamasta, kuten CP-vammasta, kehitysvammasta tai autismista. Pulmat fonologiassa eli kielen äännejärjestelmän omaksumisessa voivat ilmetä lapsen vähäisenä jokelteluna sekä jokeltelun suppeampana äännevalikoimana. (Ikonen & Ström 2009, 122-123.)

Fonologisen järjestelmän ja artikulaation haasteet voivat johtua myös puutteellisista taidoista hallita puheen toiminnallisia eli motorisia liikkeitä. Kun kyseessä on toiminnallinen eli motorinen puhehäiriö, ääntämisen keskeisimmät toiminnot, kuten nenäportin sulku, kielen, suulaen ja leuan lihasten pienet liikkeet sekä äänihuulien avautuminen ja sulkeutuminen jäävät vajaiksi tai toiminnot toteutuvat poikkeavalla tavalla. Keskeisimpiä motorisen puhehäiriön aiheuttajia ovat dysartria ja dyspraksia. (Ikonen & Ström 2009, 124.)

Puheen tuottamista voi vaikeuttaa rakenteellisen kehityksen häiriö. Tällöin anatomiset epämuodostumat tai muut suun, nielun tai kasvojen rakenteiden erilaiset muodot aiheuttavat puheen muuntumista. Esimerkiksi kasvoissa voimakkaan epäsymmetrian omaava lapsi saattaa joutua käyttämään korvaavia artikulaatioliikkeitä, jolloin äänten ääntymäpaikka vaihtuu. Kasvojen alaosan epäsymmetria, suulaki tai huuli-suulakihalkio, lyhyt kielijänne, vaikea-asteiset purentavirheet sekä alaleuan pieni koko suhteessa yläleukaan ovat yleisimpiä rakenteellisia poikkeavuuksia suun, kasvojen ja leuan alueella. Puheen tuottamisen rakenteelliset häiriöt eivät kuitenkaan vaikuta puheen ymmärtämiseen, ellei lapsen kehityksen taustalla vaikuta älyllinen kehitysvamma tai kuulovamma. (Ikonen & Ström 2009, 124-126.)

4.4 Äänteellisen kehityksen merkitys lapsen oppimisen ja kasvun kannalta

Kehitykselliset, toiminnalliset ja rakenteelliset puhehäiriöt vaikuttavat tavallisesti jollain tavalla lapsen oppimiseen, kuten kirjoitus- ja lukutaidon kehittymiseen (Ikonen & Ström 2009, 126). Lapsen fonologinen eli puheen ja äänteiden tietoisuus ennustaa hyvin muun muassa lapsen lukemaan oppimista. Puutteellista kykyä käsitellä kielen erilaisia äännerakenteita kutsutaan fonologisen prosessoinnin vaikeudeksi. Lukemaan oppimisen pulmat heijastuvat luonnollisesti myös kirjoittamiseen. Tämän vuoksi

jo varhaiskasvatuksessa tulee tunnistaa ne lapset, joilla on fonologisen prosessoinnin vaikeuksia ja tarjota heille pedagogisia tukitoimia fonologisen tietoisuuden lisäämiseksi opettelemalla esimerkiksi erilaisia äänneitä. (Sandberg 2021, 193,195.)

Puheeseen liittyvien ongelmien sekä niiden vaikutusten arvioiminen yksilötasolla voi olla vaikeaa (Ikonen & Ström 2009, 126). Kyse on erityisesti puhehäiriön omaavan henkilökohtaisesta kokemuksesta ja siitä, miten häiriö vaikuttaa tämän jokapäiväiseen elämään, kuten sosiaalisiin suhteisiin ja kommunikointiin. Artikulaatiovirheet saattavat myös aiheuttaa esimerkiksi lapselle huonommuuden tunteen, jolloin lapsi ei koe itseään yhdenvertaiseksi muiden lasten rinnalla (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2012, 173). Vaikutukset voivat olla siis yksilöstä riippuen hyvin moninaisia (Ikonen & Ström 2009, 126).

5 ÄÄNTEELLISEN KEHITYKSEN TUKEMINEN VARHAISKASVATUKSESSA

Äännevirheet eivät aina ole seurausta jostakin kehityksellisestä, toiminnallisesta tai rakenteellisesta puhehäiriöstä, vaan myös lapsen normaaliin kehitykseen voivat kuulua erilaiset äännevirheet. Artikulaatioharjoittelussa pyritään tuottamaan kadoksissa oleva äänne vahvistamalla äännettä ja lopuksi yhdistämällä äänne sanoihin. Artikulaatioterapiaa harjoittaa puheterapeutti, mutta varhaiskasvatuksessa lapsen puheen artikulaatiota voidaan tukea muun muassa suujumpalla.

Suujumppa sopii kaikille lapsille iästä riippumatta. Suujumppaa voidaan harjoittaa tuokiomuotoisesti tai muiden arjen toimintojen ohella, kuten siirtymätilanteissa. (Pihlaja & Merikoski 2019b, 197-198.) Kehittämistyömme tarkoitus onkin suunnata suujumppa erityisesti arjen jokapäiväisten toimintojen ohelle, eikä sen käyttö vaadi erillisiä tuokioita päiväkodin arjessa.

5.1 Fonologisen tietoisuuden tukeminen

Artikulaatiota harjoiteltaessa tulisikin ensiksi varmistua siitä, että lapsi osaa hahmottaa kuulonvaraisesti sanat, joissa on jokin tietty äänne, kuten /r/. Mikäli kuulonvarainen erottelukyky on puutteellinen, tulisi ensiksi vahvistaa tätä taitoa. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2012, 181.)

Kuuloerottelua harjoittavat materiaalit auttavat lisäämään lapsen fonologista tietoisuutta eli erottelemaan äänneiden välisiä eroja. Lapsen kanssa voi pyrkiä esimerkiksi erottelemaan erilaisia sanapareja toisistaan, kuten suu-luu, kuu-kyy. Tällaisten harjoitusten tarkoitus on harjaannuttaa lapsen tietoista kykyä tavoittaa puhuttujen sanojen osia ja samalla vahvistaa artikulaatiotaitoa. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2012, 179-180, 192.)

5.2 Motoriset suu-, leuka- ja kielijumppa harjoitukset

Alle kouluikäisten kielellisten taitojen harjoittelu luonnistuu parhaiten erilaisten pelien, leikkien ja arjen askareiden lomassa. Suujumpan avulla lapsi oppii tiedostamaan ja käyttämään suun, kielen ja leuan lihaksia oikean ääntämisen perustana. (Sandberg 2021, 219.) Suujumppa voidaan jaotella kuu-teen osa-alueeseen, joita ovat imeminen, puhaltaminen, huulten ja kielen liikkeet, D-harjoitukset sekä

suujumpan yhdistäminen leikkiin. Suun motoriikkaharjoitusten on tarkoitus olla toiminnallisia sekä lapsia innostavia. Loruttelu ja riimitely ovat tärkeitä äänteiden opettelun kannalta, jotta erilaiset äänneet tulevat lapsille tutuiksi. Äänteiden oppimisen kannalta myös harjoitteiden säännöllinen toistaminen on oleellista. (Pihlaja & Merikoski 2019b, 197-198.)

5.3 Mallioppiminen

Aikuisen rauhallinen ja selkeä kommunikointityyli toimii lapsen puheentuotolle mallina (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2012, 180). Lapsi oppii tuottamaan äidinkieleensä kuuluvat äänneet kuuntelemalla, katselemalla ja matkimalla ympäristöstä saamaansa mallia. (Hakamo 2011, 23).

Lapsen kielenkehitystä voidaan tukea keskustelemalla lapsen kanssa monipuolisista aiheista sekä lukemalla lapselle. Näissä vuorovaikutustilanteissa aikuinen antaa lapselle kielellisiä malleja, joissa tavallista on toistaminen, laajentaminen ja muu mallintaminen niin, että lapsi saa kielenkäyttönsä kehitykselle tukea. Nämä aikuisen antamat mallit eivät useinkaan vakiinnu heti, vaan vasta vähitellen. Lapsen varhaiskielioppi on kielen kehityksessä tärkeä vaihe, jonka aikana lapsi siirtyy toisilta oppimiensa muotojen toistamisesta aktiiviseen kielen aineiden prosessointiin. (Laalo 2020, 115 - 116.)

Aikuisen tunnistaessa lapsen kehityksellisen tason hän voi tukea parhaiten lapsen sen hetkistä kielellisen kehityksen vaihetta. Tukeminen voi tarkoittaa sanojen merkitysten laajentamista sekä kertomusta tukevia ja ymmärrystä lisääviä kysymyksiä. Aikuisen tehtävänä on mahdollistaa, monipuolistaa ja innostaa sekä antaa mallia lapselle kielellisesti. (Hakamo 2011, 9, 12.)

Lapsi oppii mallintamisen kautta, ja jollei aikuinen ole vuorovaikutuksessa lapsen kanssa, ei lapsikaan voi kehittää sanavarastoaan (Eurajoki & Ojanen, 2016, 37.) Aikuinen tukee kielen kehitystä toistamalla, vahvistamalla, jäsentämällä lapsen havaintoja ja tunteita ääneen, katselemalla kuvia ja kirjoja, loruillemalla ja laulamalla (Hakamo 2011, 14.) Lasten kielen ymmärtämisen taitoja voidaan varhaiskasvatuksessa tukea tällaisen kielellisen mallintamisen avulla. Johdonmukainen toiminnan sanallistaminen ja keskusteleminen tukevat lasten sanavarannon kehittymistä. Erilaisissa varhaiskasvatuksen tilanteissa tulisi käyttää kuvailevaa ja tarkkaa kieltä. Tarvittaessa apuna voi käyttää kuvia, esineitä ja tuki-
viittomia. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018, 37.)

5.4 Aistikanavien hyödyntäminen

Harjoitteita tehdessä on oleellista hyödyntää kaikkien aistien antamaa informaatiota. Visuaalista tukea voidaan hyödyntää tekemällä erilaisia suun alueen harjoitteita peilin edessä, jolloin lapsi tulee tietoisemmaksi suun alueen tapahtumista. Myös kosketus- ja liiketuntoaistimuksia voidaan hyödyntää esimerkiksi silloin, kun pohditaan kielen asentoa suhteessa suulakeen. (Kunnari & Savinainen-Makkonen 2012, 179).

6 OPINNÄYTETYÖN PROSESSI

Kehittämistyön toteutuksessa aloitimme suunnittelun visuaalisuuden näkökulmasta. Kuvien avulla voidaan havainnollistaa lapsille suun motoriikkaliikkeitä, jolloin lapset voivat hyödyntää harjoituksia myös itsenäisesti. Kuvien tarkoitus on myös herättää lasten mielenkiinto harjoituksia kohtaan ollen samalla ulkomuodoltaan selkeitä. Motivaatio onkin tärkeä osa lapsen kielen opettelua ja visuaalinen kuvatuki auttaa lasta ymmärtämään toimintaohjeita oikein (Sandberg 2021, 216). Materiaalipankkiin työstimme kuvat osittain itse käytännössä maalaamalla, piirtämällä ja askartelemalla ne. Osaan materiaalista hyödynsimme Papunetin kuvapankkia. Itse materiaalien lisäksi kirjoitimme myös kasvattajille ohjeet (LIITE 7) materiaalien hyödyntämiseen päiväkodin arjessa.

Materiaalimme suunnittelussa punaisena lankana kulki suun motoriikan ja artikulaation harjoittaminen lapselle luontaisen toiminnan yhteydessä. Nämä harjoitukset antavat perusvalmiuksia ja tukea tulevaisuudessa muun muassa lukemisen ja kirjoittamisen oppimisessa. Suujumpan avulla lapsi tulee tietoiseksi suun ja kasvojen alueella olevista lihaksistoista kuten puremalihaksista, leuasta, suulaesta, huulista ja kielestä. Suujumppa on leikkiä, jolla harjoitetaan edellä mainittuja alueita ja aktivoidaan kasvojen lihaksistoa ja liikeratoja. Puremalihaksiston ja leuan harjoittaminen tapahtuu erilaisin leuan liikutuksin. Erilaiset kielen muotoiluliikkeet ja tavuharjoitteet vahvistavat kieltä, kun taas irvistelyt, imeminen, lorut ja puhaltelut vahvistavat huulia. (Pohjakallio 2011, 7-8.)

6.1 Materiaalien esittely

Suunnittelun pohjalta teoretiedon valossa valmistui materiaalipankkiin suujumppaan liittyvä muistipeli (Satumetsän muistipeli), loru- ja riimiparikortit, toiminnalliset suujumppakortit (Nälkäiset eläimet), suun motoriikkaharjoituksia sisältävä Siilin metsäretki -satu sekä odotustilanteita varten äänneiden tunnistustehtäviä.

6.1.1 Satumetsän muistipeli

Satumetsän muistipelin (LIITE 1) tarkoitus ei ole tarkoitus harjoittaa pelkästään lapsen muistia, vaan myös vahvistaa suun motoriikkaa hauskan muistipelin avulla. Ääntämisharjoitukset voidaan aloittaa

erilaisilla suun ja kielen motorisilla liikkuvuusharjoituksilla. Liikkuvuusharjoitusten tavoitteena on lisätä lapsen tietoisuutta leuan, kielen ja huulion liikkeistä ja asennoista. (Kunnari & Savinainen-Makko-
nen 2012, 181.) Satumetsän muistipelissä seikkailee erilaisia metsän eläimiä, jotka kuvaavat omilla il-
meillään perässä toistettavaa suujumppaliikettä. Satumetsän muistipeliä pelataan muutoin tavallisen
muistipelin tavoin, mutta lasten on tarkoitus myös toistaa kuvassa näkyvä suujumppaliike. Pelaajat
voivat joko toistaa kuvassa näkyvän suujumppaliikkeen aina kortteja nostettaessa tai toistaa liike parin
löytyessä. Lapsia voidaan aluksi ohjeistaa pelin alkuun, minkä jälkeen he osaavat myös omatoimisesti
pelata sääntöjen mukaan.

6.1.2 Satumetsän lorukortit

Lorukorteissa (LIITE 4) esiintyvät tutut satumetsän eläimet. Laminoidun lorukortin toisella puolella on
metsäneläimen kuva ja toisella puolella siihen liittyvä loru. Lorun lopuksi lapset voivat yhdessä tehdä
kehotetun suujumppaliikkeen, joka lukee lorun lopussa. Suujumppaliike liittyy eläinten ilmeisiin, ää-
niin tai eleisiin. Lorut toimivat positiivisen vuorovaikutuksen ja kielenkehityksen tukena. Lorut kehit-
tävät sanojen muistamista, kehittävät sanavarastoa sekä fonologista tietoisuutta (Hakamo, 2011, 59).
Lorukortit voi ottaa osaksi päiväkodin arkea esimerkiksi odotustilanteisiin tai vaikkapa metsäretkelle.
Lorukorttien avulla lapset opettelevat myös vuorottelua ja kärsivällisyyttä suujumppa-harjoitteiden li-
säksi.

6.1.3 Äänteiden tunnistustehtäviä

Kielellisiä ja kirjainten ääntämisen osaitoja ovat motorisen harjoittelun lisäksi myös kuuloerottelun
kehittyminen ja äänteiden tunnistaminen sanoista (Pihlaja & Viitala 2019c, 168.) Äänteiden tunnistus-
tehtävien (LIITE 2) tarkoituksena on auttaa lapsia tunnistamaan eri kirjaimia sanoista. Lapsia voidaan
aluksi ohjeistaa ja auttaa tunnistamaan kirjain ja sitä vastaava äänne. Tämän jälkeen lapset voivat ää-
neen tai mielessään toistaa paperiarkissa näkyvien kuvien nimiä ja yrittää erottaa kirjainta vastaava
äänne sanasta. Näitä paperiarkkeja voidaan hyödyntää mm. odotustilanteissa virikkeinä esimerkiksi
eteisen seinällä. Arkkeja voidaan vaihdella säännöllisin väliajoin lasten mielenkiinnon ylläpitämiseksi.
Arkeissa ovat ”tyypillisimmät” puheesta puuttuvat eli k-, s-, r- ja l-konsonanttiäänteet. Osalla lapsista
esiintyy haasteita myös etuvokaalien ä, ö ja y oppimisessa, joten myös erilliset arkit näistä on sisälly-
tetty materiaaliin.

6.1.4 Siilin metsäretki -satu

Siilin metsäretki -satuun (LIITE 6) on sisällytetty muun muassa suun motoriikkaharjoituksia, suun alueen lihaksistoa vahvistavia liikkeitä sekä äänteiden harjoitusta. Lapset voidaan osallistaa sadun kuvitukseen. Kuvista lapsi saa mallin suujumppaliikkeestä aikuisen mallintamisen lisäksi. Suujumppaliikkeiden lisäksi tarinaa seuratessaan lapsi oppii keskittymään kuuntelemaan ja sanavarasto kasvaa. Satujen kuuntelu ja niiden kertominen on vanha, mutta erittäin hyödyllinen kielellisen harjaantumisen muoto. Satujen, tarinoiden sekä kuvakirjojen kuuntelun on hyvä olla päivittäistä. Seuratessaan tarinaa, lapsi oppii keskittymään kuuntelemiseen ja ymmärtämään kuulemaansa. (Hakamo 2011, 23, 60.)

6.1.5 Riimiparikortit

Riimit kehittävät lapsen kykyä havainnoida sanojen äännerakennetta ja rytmiä. Riimittely edistää myös sanojen tuottamista ja muistamista, mielikuvitusta sekä kuuntelemista. Samankaltaisten sanojen avulla voi leikkiä niiden alku- ja loppusoinnuilla. Sanoja vertailemalla opitaan kuulemaan sanojen samankaltaisuus. (Pohjakallio 2011, 16–30.) Riimiparikorttien (LIITE 5) avulla voidaan kehittää lapsen oivalluskykyä ja mielikuvitusta hauskojen arvoitusten kautta. Aikuinen lukee kortista alun ja lapsi saa keksiä loppuun sopivan riimiparin. Riimiparin löytämistä olemme helpottaneet kuvituksella kortin kääntöpuolella.

6.1.6 Nälkäiset eläimet

Toiminnallisia leikkejä varten kehitimme Nälkäisten eläinten suujumppakortit (LIITE 3). Niitä voidaan hyödyntää ja soveltaa eri tilanteissa päiväkodin oppimisympäristöissä. Toiminnallisia leikkejä varten voidaan kortteja asettaa esimerkiksi temppuradan varrelle tai piilottaa ympäristöön lasten löydettäväksi. Joka kerta, kun lapsi esimerkiksi löytää jonkin "nälkäisen eläimen" ympäristöstä tai koskettaa eläinkorttia temppuradan varrella, voi hän tervehtiä kyseistä eläintä matkimalla tämän ääntä. Eläinten erilaisia äänneitä matkimalla lapsi harjoittaa huomaamattaan leikin lomassa suun ja kielen motoriikkaa. Kortteja voidaan kiinnittää ympäristöön myös esimerkiksi kontaktimuovin tai sinitarran avulla. Korttien käyttömahdollisuudet ovat rajattomat ja niitä voidaan hyödyntää myös tuokioilla ja siirtymissä.

6.2 Palautteen kerääminen ja käsittely

Materiaalien arvioimiseksi ja palautteen keräämiseksi teimme arviointilomakkeet (LIITTEET 9 ja 10) lapsille sekä varhaiskasvatuksen henkilökunnalle. Arviointilomakkeet koostuivat valmiista vastausvaihtoehdoista sekä avoimista kysymyksistä. Lasten lomakkeissa käytimme tukikuvina hymynaamoja arvioimisen helpottamiseksi. Palautekyselyjen tarkoituksena oli selvittää lasten ja aikuisten materiaalipankin käyttökokemuksia käytännössä. Kysyimme kasvattajien lomakkeissa materiaalien käytännöllisyydestä sekä helposti hyödynnettävyydestä. Halusimme tietää, innostuivatko lapset käyttämään materiaaleja itsenäisesti ja kokivatko kasvattajat materiaalien vaikuttavan myönteisesti suun motoriaan kehittymiseen. Kysyimme myös, halutaanko materiaalin käyttöä jatkaa systemaattisesti niin kasvattajien kuin lastenkin näkökulmasta.

Varhaiskasvatuksen henkilökunnan palautteita kysyttäessä käytimme Likertin 5 portaista järjestysasteikkoa. Likertin asteikossa vastaajan tulee valita parhaiten omaa käsitystään vastaava vaihtoehto, joissa ääripäinä ovat yleensä ”täysin samaa mieltä” ja ”täysin eri mieltä”. Arviointilomakkeessa kysyimme myös täsmällisiä sekä arvionvaraisia tosiasiakysymyksiä (Heikkilä 2014, 51.) Strukturoitujen kysymysten jälkeen henkilökunnalla ja lapsilla oli mahdollisuus vastata vielä avoimeen kysymykseen, johon sai ehdottaa kehittämiskohteita sekä kirjoittaa palautetta materiaalipankista. Kommentteja avoimiin kysymyksiin saimme yhteensä seitsemän, jotka esitämme kursivoidulla tekstillä seuraavaksi Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset -osiossa.

7 POHDINTA

Tämän toiminnallisen opinnäytetyön tarkoituksena oli kehittää suujumppamateriaaleja, jotka ovat helposti ja nopeasti käytettävissä päiväkodin useimmiten kiireisessäkin arjessa. Kehittämiemme suujumppamateriaalien tarkoitus oli integroitua päiväkodin arkisiin tilanteisiin kuten lasten leikkeihin sekä odotus- ja siirtymätilanteisiin, jotta äänteiden harjoittelu olisi helposti toteutettavaa ja siten myös systemaattista.

7.1 Tulosten tarkastelu ja johtopäätökset

Seuraavat tulokset perustuvat Ylivieskan Touhula Villiinan varhaiskasvatuksen lasten (13 kpl) sekä työntekijöiden (2 kpl) palautteisiin materiaaleista. Tulokset osoittavat, että vastanneet ovat pääsääntöisesti pitäneet materiaalipaketin harjoitteita hauskoina, helposti hyödynnettävinä ja lasten suun motorikkaa harjoittavina.

Lasten palautteet kohdistuivat Satumetsän muistipelin ja lorukorttien sekä äänteiden tunnistustehtävien materiaaleihin. Lapset eivät antaneet palautetta riimipareista, Nälkäisistä eläimistä eikä Siilin metsäretki -sadusta. Palautelomakkeessa lapsella oli mahdollisuus kertoa mielipiteensä siitä, pitikö hän kyseisestä harjoitteesta ja tekisikö hän harjoitteita vastaisuudessa uudelleen. Arviointia havainnollistamaan ja helpottamaan palautteisiin oli liitetty kuvat sekä hymy- ja surunaamasta.

Muistipelin, lorukorttien sekä äänteiden tunnistustehtävän osalta oli lapsilta yhteensä seitsemän palautetta, joissa oli molemmissa – sekä harjoitteen pelaamisesta uudelleen että sen pidettävyydestä – vastattu hymynaamalla. Muistipelin osalta oli 1 palaute, jonka mukaan lapsi ei pitänyt pelistä, mutta pelaisi sitä kuitenkin uudestaan. Lorukorttien ja äänteiden tunnistustehtävien osalta oli kaksi vastausta, joiden mukaan lapset eivät pitäneet harjoitteista eivätkä he tekisi harjoitteita uudestaan.

Lasten avoimissa kommentteissa kävi ilmi erityisesti Satumetsän muistipelin olleen lapsille mieluinen:

Ilmeily oli hauskaa.
Oli kiva peli.
Haluan nyt tätä yksin pelata.

Työntekijöiltä saimme yhteensä kaksi vastauslomaketta. Vastaajat toimivat tässä yksikössä lastenhoitajina ja molemmat (2) olivat käyttäneet materiaaleja pari kertaa viikossa. Tuloksista kävi ilmi, että molemmat (2) vastaajat olivat kokeneet materiaalit hyödyllisiksi erityisesti odotustilanteissa ja toinen vastaajista (1) myös lasten vapaassa touhussa ja leikissä. Yhden (1) vastaajan havaintojen mukaan lapset eivät olleet käyttäneet materiaalia omatoimisesti ja toisen (1) vastaajan mukaan lapset olivat pari kertaa viikossa käyttäneet materiaalia omatoimisesti. Omatoimisessa käytössä olleet toiminnalliset suujumppakortit eli Nälkäiset eläimet.

Palautteissa Likertin asteikkoa tarkasteltaessa kävi ilmi, että molemmat (2) vastaajat olivat täysin samaa mieltä seuraavista väittämistä: Ohjeistukset materiaalin käyttöön ovat olleet selkeät, materiaaleja on ollut helppo ottaa käyttöön päiväkodin arjessa, materiaalit ovat monikäyttöisiä ja niitä voidaan soveltaa erilaisissa tilanteissa, materiaalit ovat hyödyllisiä ja tukevat suun motoriikan kehittymistä sekä vastaajat aikovat hyödyntää suujumppamateriaaleja päiväkodin arjessa jatkossakin. Materiaalien innostavuudesta oli toinen (1) vastannut harjoitteiden olleen jokseenkin lapsia innostavia ja toinen (1) vastannut olleensa täysin samaa mieltä harjoitteiden innostavuudesta. Likertin asteikossa ei eritelty materiaaleja, vaan työntekijöiden arviot koskivat kaikkia materiaaleja.

Työntekijöiden avoimissa vastauksissa ei ilmennyt kehitettävää materiaalin suhteen. Avoimissa kommentteissa kävi kuitenkin ilmi, että palautteen keräämisaika koettiin lyhyeksi, mutta materiaalin sisältöön oltiin tyytyväisiä:

Hyvät materiaalit, tosin lyhyt aika tutustua.

Monipuolinen, sisältö tulee varmasti käyttöön jatkossakin. Selkeät ohjeistukset sekä lapsia kiinnostavat aiheet ja kuvitus.

Pieni vastausprosentti sekä puutteelliset palautteet osassa materiaaleista vähentävät tulosten luotettavuutta. Pieneen vastausprosenttiin vaikuttivat palautteiden keräämiseen ja materiaalien testaukseen annettu lyhyt aika sekä työntekijöiden poissaolot testauksen ja palautteen keräämisen aikana. Lasten omatoimiseen materiaalien hyödyntämiseen vaikuttavat itse materiaalien lisäksi se, miten savutettavia materiaalit olivat lapsille sekä miten materiaalit ja niiden käyttömahdollisuudet oltiin esitelty lapsille. Tietomme näiltä osin jää vajaaksi.

Kehittämistyömme tavoitteena oli tuottaa vaivattomia ja helposti hyödynnettäviä suujumppamateriaaleja varhaiskasvatukseen lasten äännteellisen kehityksen tukemiseen sekä testata materiaalin toimivuutta käytännössä. Saimme luotua päiväkodille materiaalia, johon olimme päiväkodin työntekijöiden kanssa

tyytyväisiä ja joista suurin osa lapsistakin innostui. Harjoitukset osoittautuivat vastausten perusteella siis lasten suun alueen motoriikkaa vahvistavaksi, monipuolisiksi ja hyödyllisiksi erityisesti odotustilanteissa. Materiaali oli ollut myös lasten omatoimisessa käytössä eli leikissä ja vapaassa touhussa pari kertaa viikossa kokeilun aikana. Vaikka materiaaleja on käytetty vasta vähän aikaan, kasvattajat ovat kuitenkin olleet sitä mieltä, että suujumppamateriaaleja on ollut helppo ottaa käyttöön päiväkodin arjessa. Näin ollen koemme onnistuneemme saavuttamaan asetetut tavoitteet.

7.2 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Materiaalipankin perusajatus on syntynyt todellisesta tarpeesta artikulaatiohäiriöiden yleistyessä niin tieteellisestä näkökulmasta kuin kasvattajienkin kokemuksen mukaan. Materiaalien käytön ja hyödyt kykenemme perustelemaan teorian tiedon valossa.

Materiaalipankin sisältö perustuu varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa (2018, 21, 22, 26, 33, 40) laadittuihin kokopäiväpedagogiseen oppimiskäsitykseen, lapsilähtöiseen, lapsen osallisuutta korostavaan pedagogiikkaan, varhaiskasvatuksen arvoperustaan, kielellisiä taitoja vahvistavaan oppimisympäristöön sekä oppimisen osa-alueeseen kielten rikas maailma. Näin ollen voidaan ajatella, että materiaalipankin suunnittelussa on käytetty luotettavaa lähdeaineistoa ja siten myös se on tärkeä työkalu varhaiskasvatuksen henkilöstön arjessa lasten kielen kehityksen tukemiseksi. Käytimme opinnäytetyön tiedonkeruussa vain luotettavia teoksia ja tutkimuksia. Käyttäessämme opinnäytetyössämme aiempien aiheeseen liittyvien tutkimuksien tai teoksien tietoja viitataan niihin asianmukaisin lähdeviittein. Emme julkaise opinnäytetyössämme kuvia tai videoita ihmisistä. Noudatamme opinnäytetyön prosessissa Tutkimuseettisen neuvottelukunnan (2012, 6) hyviä tieteellisiä käytäntöjä, kuten rehellisyyttä, vastuullista tiedeviestintää sekä erityistä tarkkuutta ja huolellisuutta tutkimuksen tulosten tallentamisessa ja esittämisessä.

Toteutimme palautekyselyn varhaiskasvatuksen aikuisille sekä lapsille. Kyselylomakkeiden vastausprosentti jäi odotettua pienemmäksi. Saimme lasten palautelomakkeita yhteensä 13 kappaletta, joten vastausprosentti oli 37 %. Kasvattajilta saimme kaksi palautetta viidestä, jolloin vastausprosentti oli 40 %. Palautteiden vähäinen määrä heikensi luonnollisesti tutkimustuloksen luotettavuutta. Uskomme vastauslomakkeiden määrän jääneen vähäiseksi lyhyen vastausajan vuoksi. Lisäksi vallitseva tilanne henkilöstön sekä lasten sairauspoissaoloissa saattoi olla vastausprosenttia laskeva tekijä. Aikataulullis-

ten ongelmien vuoksi jouduimme jättämään palautelomakkeet päiväkodille emmekä jakaneet niitä henkilökohtaisesti varhaiskasvatuksen aikuisille. Henkilökohtaisesti saatu lomake olisi voinut motivoida kasvattajia enemmän vastaamisessa.

Materiaalipankin suunnittelussa ja koko opinnäytetyön prosessissa käytimme eettisesti kestäviä menetelmiä sekä huomioimme sosiaalialan eettiset periaatteet, kuten asiakkaiden itsemääräämisoikeuden, osallisuuden edistämisen sekä sosiaalisen oikeudenmukaisuuden näkökulmat (Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry 2017, 12,16,20). Lasten osallisuus materiaalien kehittämisessä huomioitiin kuuntelemalla lasten arvioita ja kehitysideoita materiaalin sisällössä. Pyysimme vanhemmilta lupaa lasten kommenttien anonyymiin keräämiseen ja julkaisuun materiaalipankista lupakyselyillä (LIITE 8).

7.3 Opinnäytetyön prosessi ja reflektointi

Aloitimme opinnäytetyön prosessin syksyllä 2020 aiheen valinnasta. Opinnäytetyön aihe nousi esille Tutkimuksellinen kehittäminen -opintojaksolla ja meidän oli luontevaa ryhtyä työstämään opinnäytetyötä, sillä olimme jo kerännyt paljon tietoa aiheeseen liittyen. Seuraavaan kuvioon olemme kuvanneet opinnäytetyön prosessin etenemisen vaiheittain:

KUVIO 1. Opinnäytetyön prosessi.

Tutkimussuunnitelmaa työstimme lokakuun aikana, minkä jälkeen esittelimme suunnitelman seminaarissa. Marras-joulukuun käytimme intensiivisesti aikaa tutkimustiedon keräämiseen sekä suujumppamateriaalien kehittämiseen ja valmistamiseen. Tammikuussa toimitimme opinnäytetyötä koskevat dokumentit, kuten lupakyselyt perheille, lasten ja kasvattajien palautekyselyt sekä suujumppamateriaalit ohjeistuksineen kokeilukäyttöön päiväkotitouhula Villiinään. Samaan aikaan työstimme eteenpäin kirjallista raporttia opinnäytetyön osalta. Kokeilun jälkeen helmikuussa purimme ja analysoimme palautekyselyt, minkä jälkeen työstimme kirjallista osuutta ja teimme tarvittavia muodollisia muutoksia raportin osalta. Aikataulumme oli ajoittain tiukka, mutta omasta mielestämme saimme eheän kokonaisuuden kehittämistyön ja raportoinnin osalta.

Aiheen rajaamisen koimme osittain haasteellisena, koska aiheen ympärille kytkeytyy paljon mielenkiintoisia asioita. Rajaaminen kuitenkin oli tärkeä työvaihe ja toi selkeyttä työskentelyyn. Opinnäytetyötä työstäessämme koimme oppivamme lisää kielenkehityksen osa-alueista. Uskomme työstämme olevan meille hyötyä työskennellessämme varhaiskasvatuksessa. Olemme oppineet ymmärtämään kielenkehitykseen liittyviä artikulaation haasteita syvemmin.

Opinnäytetyö eteni aikataulullisesti odotettua hitaammin. Haasteita prosessin etenemiselle tuotti ajan löytäminen kirjoittamiselle ja materiaalien valmistamiselle kokoaikatyön sekä vuorotyön ohella. Prosessi on herättänyt negatiivisten tunteiden, kuten turhautumisen, ahdistuksen ohella myös oivalluksia, onnistumisen kokemuksia sekä helpotusta. Aiheen teoriatietoon eli äänteellisen kehityksen haasteisiin ja niiden tukemiseen on ollut mielenkiintoista perehtyä pintaa syvemmillä. Koemme oman kiinnostuksemme aihetta kohtaan helpottaneen opinnäytetyön kirjoitusprosessia, vaikka prosessin eteneminen kokonaisuudessaan onkin tuntunut aika ajoittain haasteelliselta. Olemme kuitenkin tyytyväisiä työn lopputulokseen ja näillä valmiuksilla olemme tehneet työn osalta parhaamme.

Materiaalia tulisi mitä luultavimmin olla vielä lisää, jotta mielenkiinto harjoitteiden tekemiseen riittäisi. Näin ollen jatkossa suujumppaan liittyvää materiaalipankkia voisi täydentää, laajentaa ja monipuolistaa uusien harjoitteiden myötä. Erityisesti erilaisiin leikkeihin sisällytettävät suunmotoriikkaharjoitteiden laajentaminen olisi hyödyllistä pankin ideologian kannalta. Lisäksi voisi tutkia, ovatko harjoitukset pidemmän päälle olleet toimivia, ovatko ne pysyneet käytössä ja onko niillä mahdollisesti huomattu olevan vaikutusta lasten äänteelliseen kehitykseen ja heidän intoonsa leikitellä kielellä.

LÄHTEET

- Aulanko, R. 2009. Puheen tuottomekanismi. Teoksessa O. Aaltonen, R. Aulanko, A. Iivonen, A. Klippi & M. Vainio (toim.) *Puhuva ihminen. Puhetieteiden perusteet*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Bruce, T. 2015. *Early Childhood Education*. 5th edition. London: Hodder Education, an Hachette UK company.
- Eurajoki, O. & Ojanen, K. 2016. *1–3-vuotiaiden kielen kehityksen tukeminen*. Saatavilla: https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/119789/Ojanen_Kia.pdfsequence=3&isAllowed=y . Viitattu 1.2.2022
- Viljamaa, E. & Yliherva, A. 2020. Leikki on kaikki. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapola & S. Ukkola *Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Hakamo, M. 2011. *Puhekuplia. Lapsen puheen ja kielellisen tietoisuuden kehittäminen*. Saarijärvi: Lasten Keskus.
- Hannus, S. 2018. *Children with specific language impairment in primary health care : tests, assessment, prevalence and home activities*. Helsinki: Helsingin yliopisto. Department of General Practice and Primary Health Care Clinicum. Väitöskirja. Saatavissa: <https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10138/232391/Children.pdf?sequence=1&isAllowed=y> . Viitattu 1. 2.2022.
- Heikkilä, T. 2014. *Tilastollinen tutkimus*. 9. uudistettu painos. Edita Publishing Oy. Porvoo: Bookwell Oy.
- Huotilainen, M. & Partanen, E. 2009. Puheen oppiminen ennen syntymää. Teoksessa Aaltonen, O., Aulanko, R., Iivonen, A., Klippi, A. & Vainio, M. (toim.) *Puhuva ihminen. Puhetieteiden perusteet*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Iivonen, A. 2012. Lapsen ääntöelimistön normaali kehitys. Teoksessa Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (toim.) *Pienten sanat. Lasten äänteellinen kehitys*. Juva: Bookwell Oy
- Iivonen, A. & Leiwo, M. 2009. Puheen ja fonologian suhde. Teoksessa Aaltonen, O., Aulanko, R., Iivonen, A., Klippi, A. & Vainio, M. (toim.) *Puhuva ihminen. Puhetieteiden perusteet*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.
- Ikonen, A. & Ström, U. 2009. Lasten kehitykselliset puhehäiriöt. Teoksessa Aaltonen, O., Aulanko, R., Iivonen, A., Klippi, A. & Vainio, M. (toim.) *Puhuva ihminen. Puhetieteiden perusteet*. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy.

- Kettukangas, T. 2020. *Arkea, kokopäiväpedagogiikkaa vai mitä se varhaiskasvatus nyt oikeastaan olikaan?* Blogikirjoitus, Tutkittua Varhaiskasvatuksesta. Saatavilla: <https://tutkittuavarhaiskasvatuksesta.com/2020/03/20/arkea-kokopaivapedagogiikkaa-vai-mita-se-varhaiskasvatus-nyt-oikeastaan-oli-kaan/>. Viitattu 10.2.2022.
- Korpilahti, P. 2012. Kuulohavainnot puheen omaksumisen perustana. Teoksessa Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (toim.) *Pienten sanat. Lasten äänteellinen kehitys*. Juva: Bookwell Oy.
- Korpinen, L. & Nasteredin F. 2009. Artikulaatiot ja äännevirheet. Teoksessa K. Launonen, A-M. Korpijaakko-Huuhka (toim.) *Kommunikoinnin häiriöt. Syitä, ilmenemismuotoja ja kuntoutuksen perusteita*.
- Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. 2009. Puheen, kielen ja kommunikaation kehitys lapsuudessa. Teoksessa O. Aaltonen, R. Aulanko, A. Iivonen, A. Klippi & M. Vainio (toim.) *Puhuva ihminen. Puhetieteiden perusteet*. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy.
- Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. 2012. Äänteellisen kehityksen peruskäsitteet. Äännevirheet ja niiden kuntoutus. Fonologisen järjestelmän ongelmat. Teoksessa S. Kunnari & T. Savinainen-Makkonen (toim.) *Pienten sanat. Lasten äänteellinen kehitys*. Juva: Bookwell Oy.
- Laalo, K. 2020 Suomen kielen taivutusmuotojen omaksuminen. Teoksessa E. Niemitalo-Haapola, S. Haapola & S. Ukkola (toim.) *Lapsen kielenkehitys. Vuorovaikutuksen, leikin ja luovuuden merkitys*. Keuruu: PS-kustannus.
- Laalo, K. 2012. Äännetason vaikutus taivutuksen varhaiseen kehitykseen. Teoksessa Kunnari, S. & Savinainen-Makkonen, T. (toim.) *Pienten sanat. Lasten äänteellinen kehitys*. Juva: Bookwell Oy.
- Lämsä, T. 2021. Kokopäiväpedagogiikka ja sen kehittäminen varhaiskasvatuksessa. *Kasvatus ja aika*. Saatavilla: <https://doi.org/10.33350/ka.102527> . Viitattu 10.2.2022.
- Mertala, P. 2020. Laaja-alaisen tieto- ja viestintäteknologiaosaamisen tukeminen varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. *Varhaiskasvatuksen Tiedelehti — JECER 9 (1)*, 6–31. Saatavilla: <https://jecer.org/fi/wp-content/uploads/2020/02/Mertala-issue9-1.pdf>. Viitattu 10.2.2022.
- Mikkola, P. & Nivalainen, K. 2011. *Lapselle hyvä päivä tänään – näkökulmia 2010-luvun varhaiskasvatukseen*. Saarijärvi: Pedatieto Oy.
- Paju, E. 2013. Lasten arjen ainekset. *Etnografinen tutkimus materiaalisuudesta, ruumiillisuudesta ja toimijuudesta päiväkodissa*. Helsinki: Tutkijaliitto.
- Pihlaja, P. & Korpilahti, P. 2019a. Puheen ja kielen kehityksen vaikeudet. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) *Varhaiserityiskasvatus*. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Pihlaja, P. & Merikoski, H. 2019b. Puheen ja kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) *Varhaiserityiskasvatus*. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Pihlaja, P. & Viitala, R. 2019c. Puheen ja kielen kehityksen tukeminen varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Pihlaja, P. & Viitala, R. (toim.) *Varhaiserityiskasvatus*. Jyväskylä. PS-kustannus.
- Pohjakallio, A-K 2011. *Suupoppia*. Espoo: Avainsäätö.

Puroila, A-M 2002. *Kohtaamisia päiväkotiarjessa - kehitysanalyttinen näkökulma varhaiskasvatustyöhön*. Saatavilla: <http://jultika.oulu.fi/files/isbn9514266501.pdf> Viitattu 10.2.2022.

Sandberg, E. 2021. *Pedagoginen tuki varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa*. Jyväskylä PS-kustannus.

Siitonen, E. 2011. Ihmeiden tekijät: Päivähoidon ryhmäkokoselvitys. *Tehyn julkaisusarja B: 1/2011*. Saatavissa: https://www.tehy.fi/fi/system/files/mfiles/julkaisu/2011/2011_b_1_ihmeiden_tekijat_paivahoidon_ryhmakokoselvitys_id_26.pdf Viitattu 10.2.2022.

Siiskonen, T. 2014. *Joko se puhuu? Kielenkehityksen vaikeudet varhaislapsuudessa*. Jyväskylä: PS-kustannus.

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. 2017. *Arki, arvot ja etiikka. Sosiaalialan ammattijärjestön eettiset ohjeet*. PunaMusta Oy. Saatavilla: <https://talentia.e-julkaisu.com/2017/eettiset-ohjeet/> . Viitattu 11.10.2021.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta. 2012. *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa*. Saatavilla: https://tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_2012.pdf . Viitattu 11.10.2021.

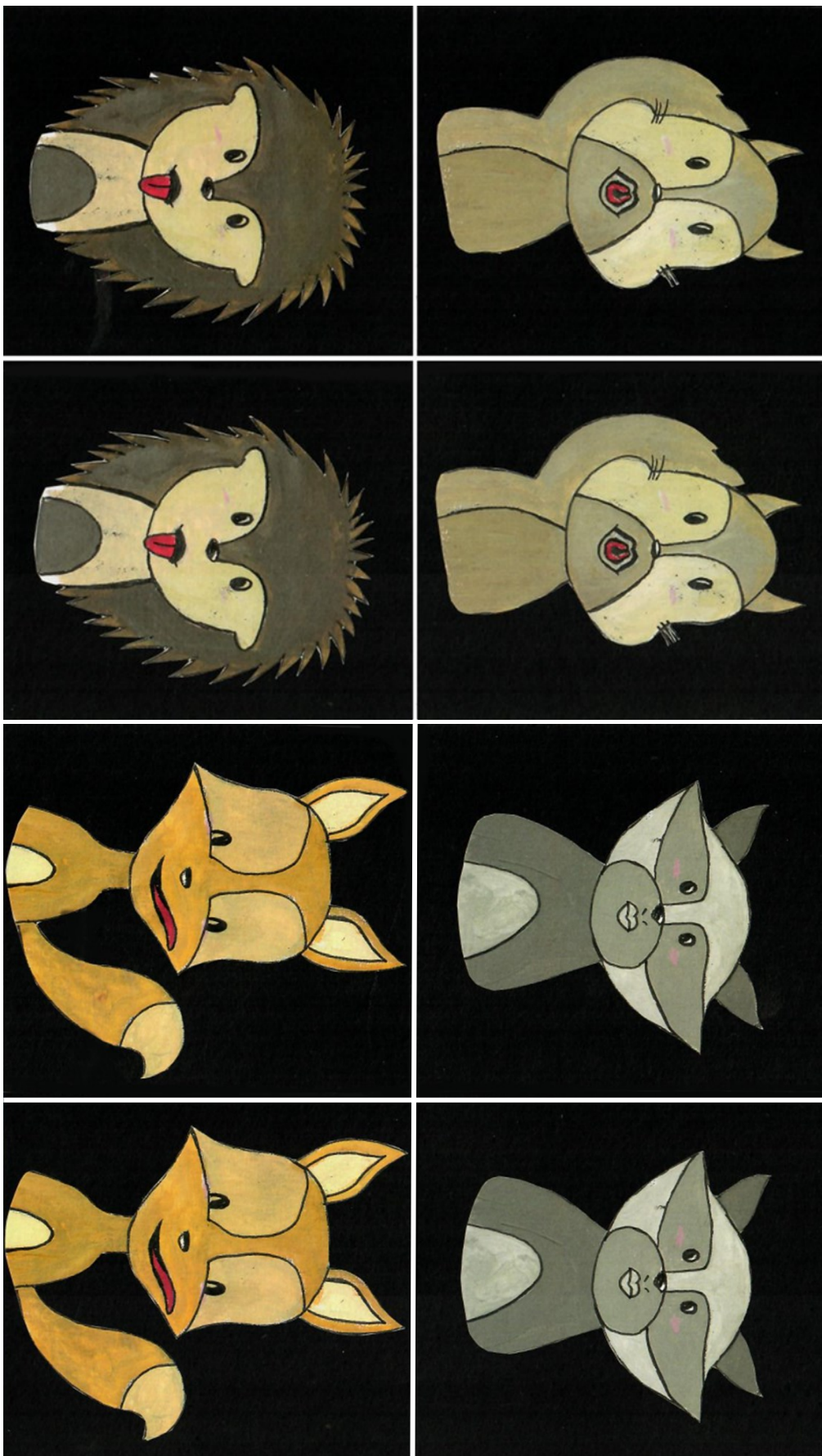
Turja, L. & Vuorisalo, M. 2017. Lasten oikeudet, toimijuus ja osallisuus oppimisessa. Teoksessa Koi-vula, M. Siippainen, A. & Eerola-Pennanen, P. *Valloittava varhaiskasvatus. Oppimista, osallisuutta ja hyvinvointia*. Tampere: Vastapaino.

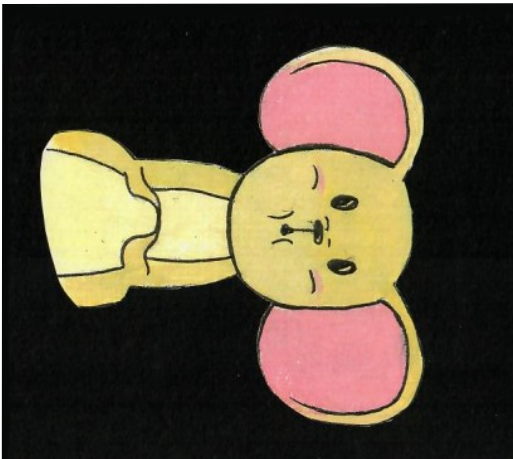
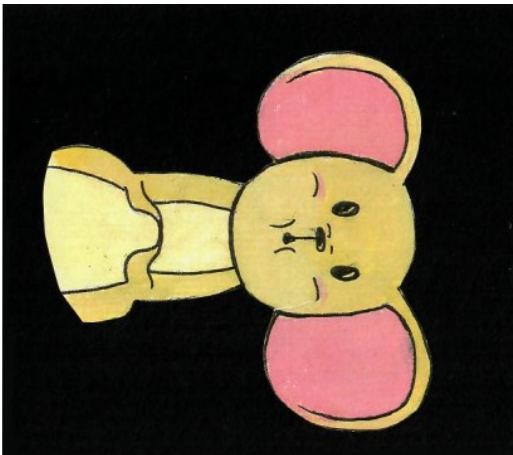
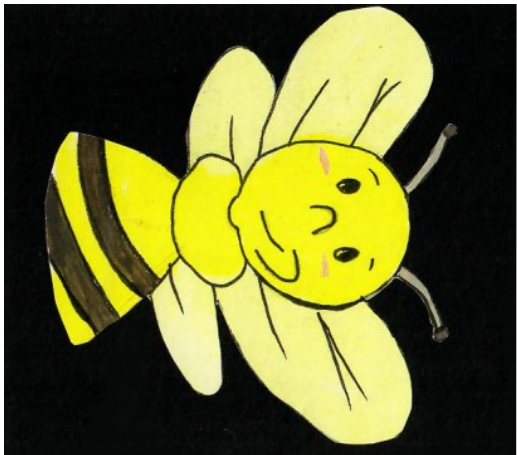
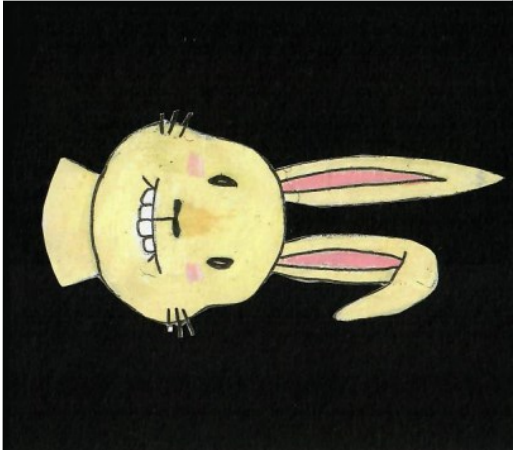
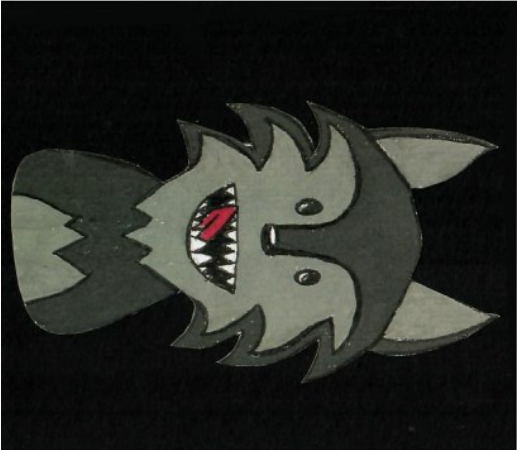
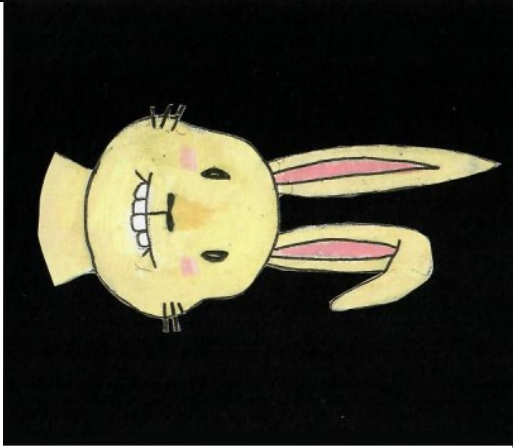
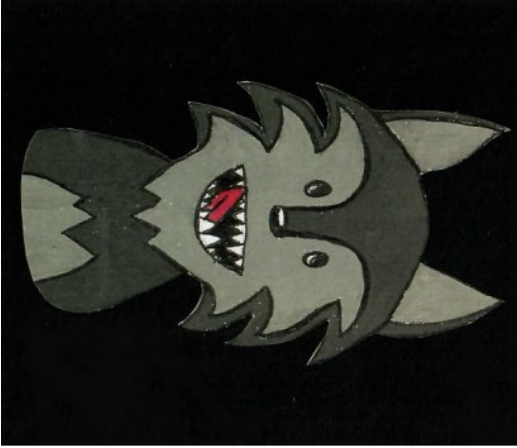
Törölä, H. 2009. Ääntelyn kehitys ensimmäisen ikävuoden aikana. Teoksessa Aaltonen, O., Aulanko, R., Iivonen, A., Klippi, A. & Vainio, M. (toim.) *Puhuva ihminen. Puhetieteiden perusteet*. Keuruu. Otavan kirjapaino Oy

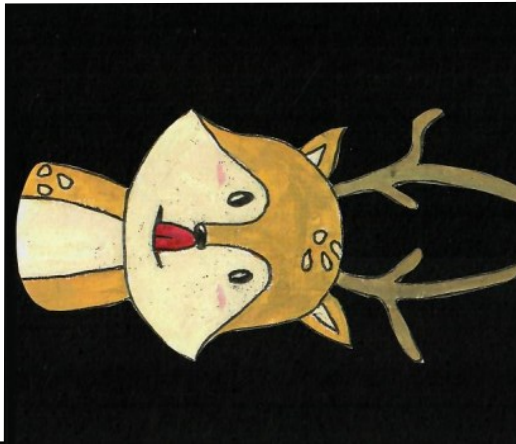
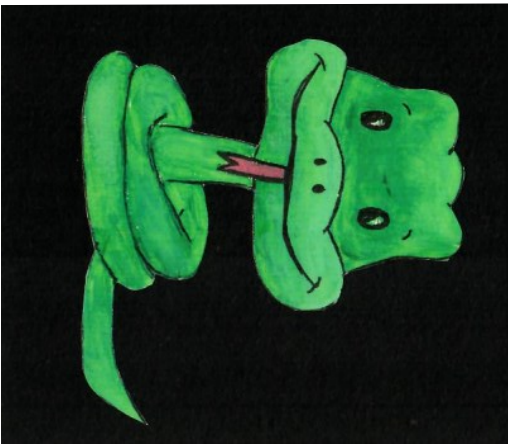
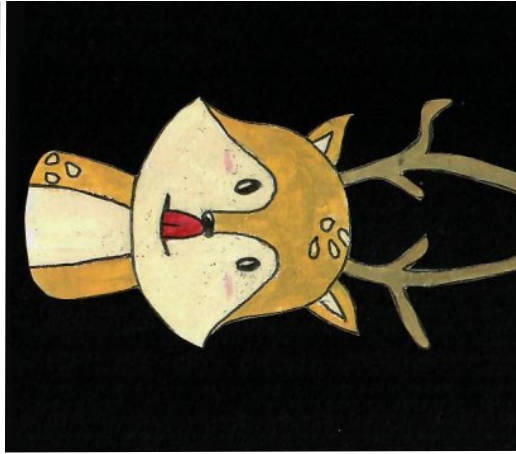
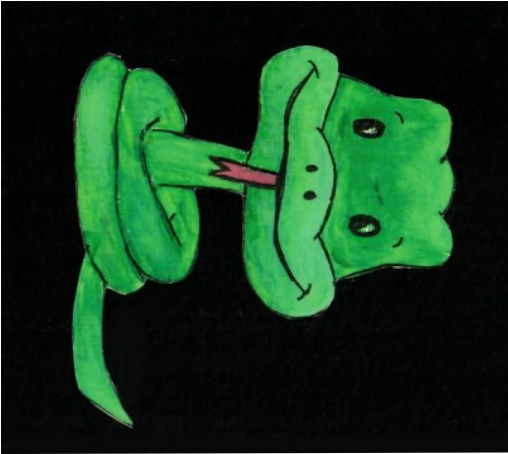
Varhaiskasvatuslaki 540/2018. Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2018/20180540#Pdm45237817150848> . Viitattu 3.2.2022.

YK:n Yleissopimus LAPSEN OIKEUKSISTA i.a. Suomen UNICEF. Saatavissa: https://unicef.studio.crasman.fi/pub/public/pdf/LOS_A5fi.pdf . Viitattu 3.2.2022.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2018. Opetushallitus. Saatavilla: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet.pdf . Viitattu 7.10.2021.

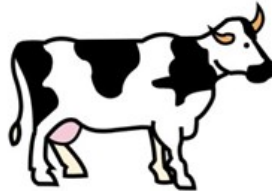

K

Äänneiden erottaminen sanoista on osa niiden ääntämisen harjoittelua.

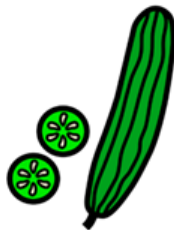
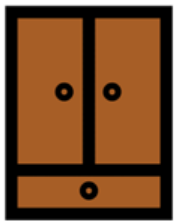
Kuuntele kuuluuko alla olevien kuvien nimissä K-kirjain? Montako löysit?

K

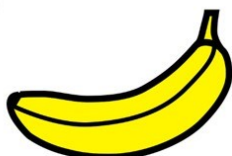
Äänneiden erottaminen sanoista on osa niiden ääntämisen harjoittelua.

Kuuntele kuuluuko alla olevien kuvien nimissä K-kirjain? Montako löysit?

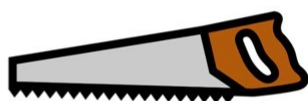
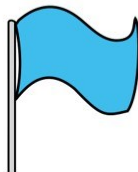
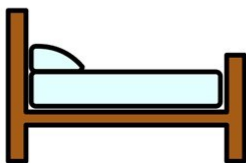
S

Äänneiden erottaminen sanoista on osa niiden ääntämisen harjoittelua.
Kuuntele kuuluuko alla olevien kuvien nimissä S-kirjain? Montako löysit?

S

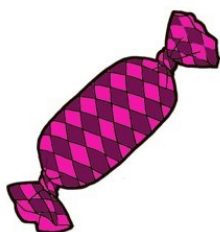
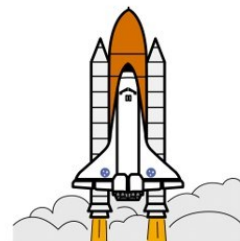
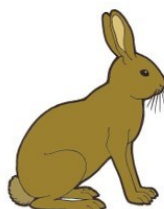
Äänneiden erottaminen sanoista on osa niiden ääntämisen harjoittelua.
Kuuntele kuuluuko alla olevien kuvien nimissä S-kirjain? Montako löysit?

R

Äänneiden erottaminen sanoista on osa niiden ääntämisen harjoittelua.

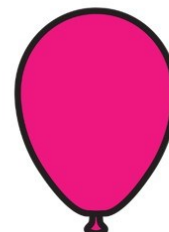
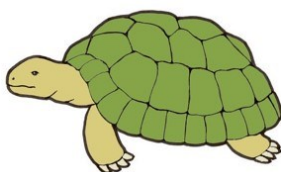
Kuuntele kuuluuko alla olevien kuvien nimissä R-kirjain? Montako löysit?

R

Äänneiden erottaminen sanoista on osa niiden ääntämisen harjoittelua.

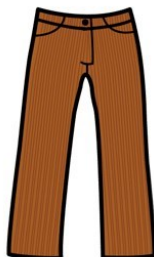
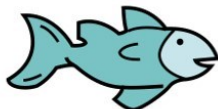
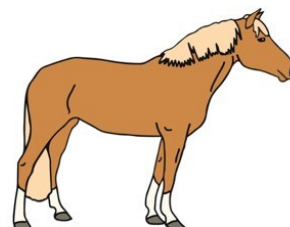
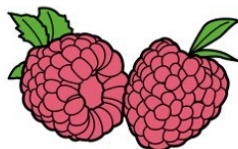
Kuuntele kuuluuko alla olevien kuvien nimissä R-kirjain? Montako löysit?

L

Äänteiden erottaminen sanoista on osa niiden ääntämisen harjoittelua.

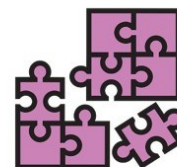
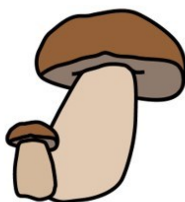
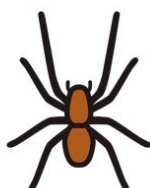
Kuuntele kuuluuko alla olevien kuvien nimissä L-kirjain? Montako löysit?

L

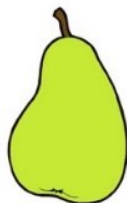
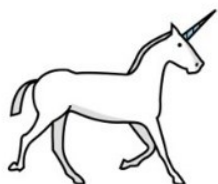
Äänteiden erottaminen sanoista on osa niiden ääntämisen harjoittelua.

Kuuntele kuuluuko alla olevien kuvien nimissä L-kirjain? Montako löysit?

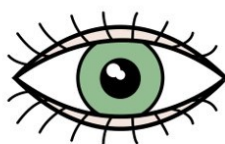
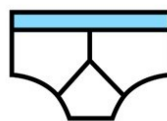
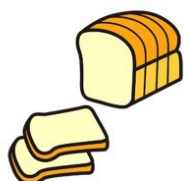
Y

Äänteiden erottaminen sanoista on osa niiden ääntämisen harjoittelua.
Kuuntele kuuluuko alla olevien kuvien nimissä Y-kirjain? Montako löysit?

Ä

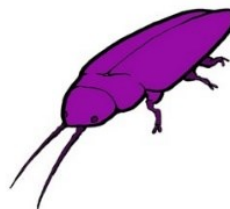
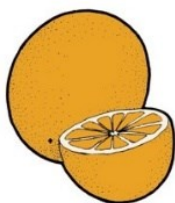
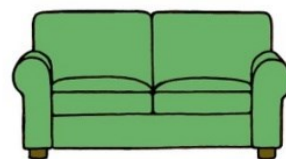
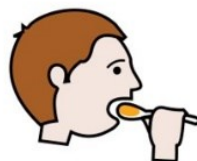
Äänteiden erottaminen sanoista on osa niiden ääntämisen harjoittelua.
Kuuntele kuuluuko alla olevien kuvien nimissä Ä-kirjain? Montako löysit?

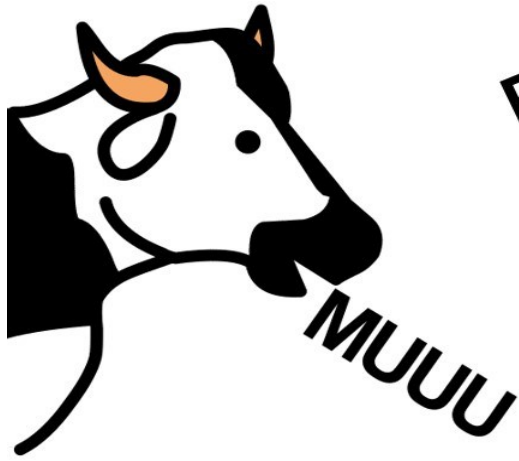

Ö

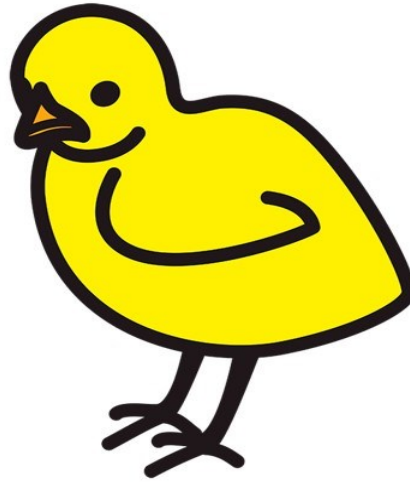
Äänteiden erottaminen sanoista on osa niiden ääntämisen harjoittelua.

Kuuntele kuuluuko alla olevien kuvien nimissä Ö-kirjain? Montako löysit?

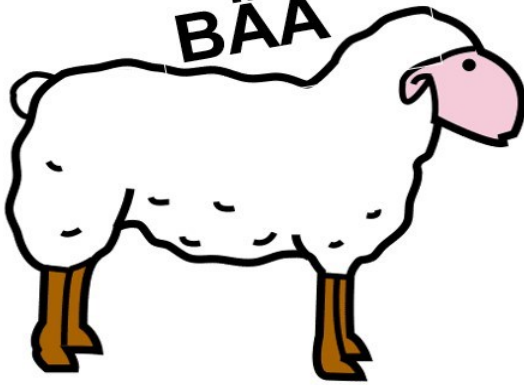

PIIP
PIIP

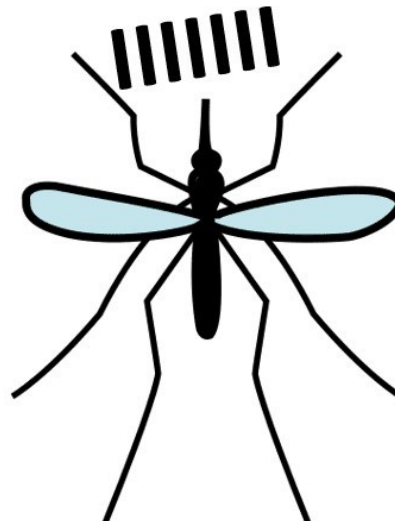
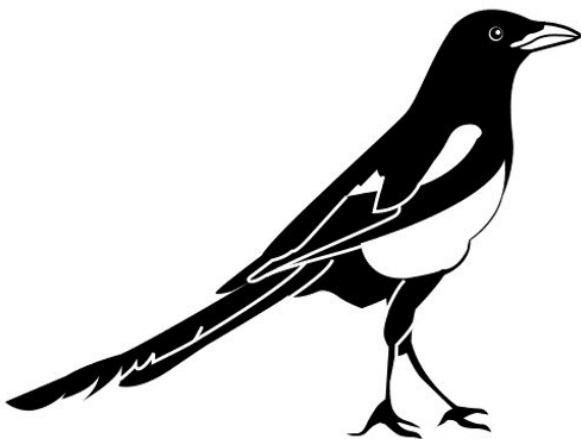
BÄÄ
BÄÄ

DSSS
DSSS

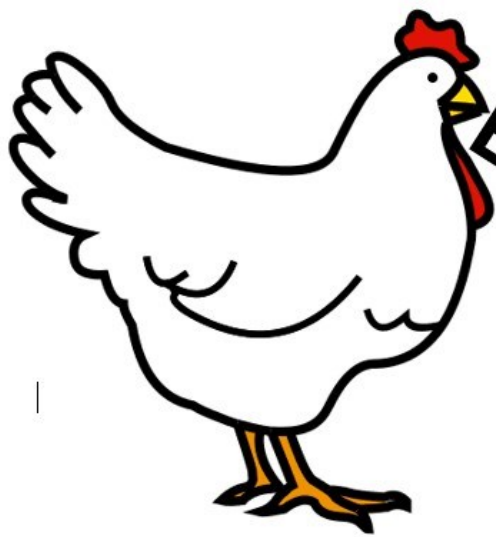
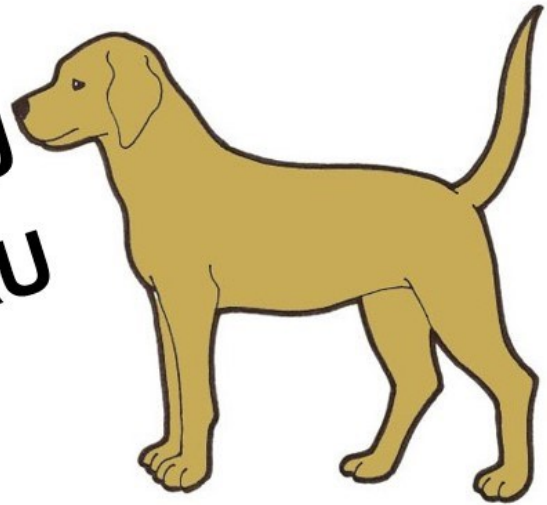
KRAAK

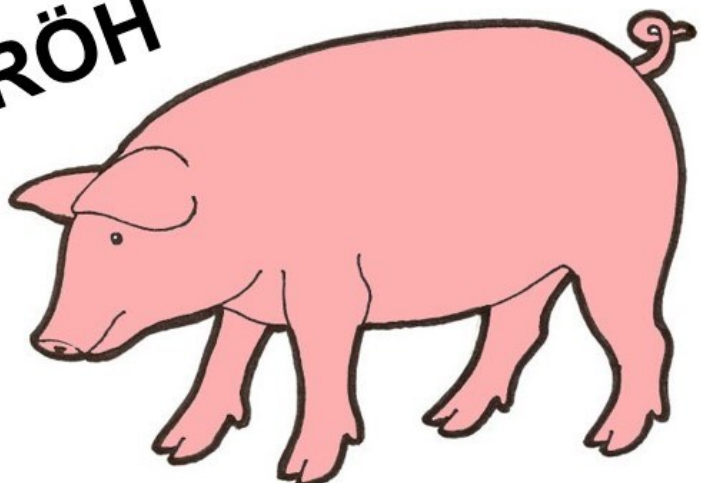
BZZZZ

**HAU
HAU**

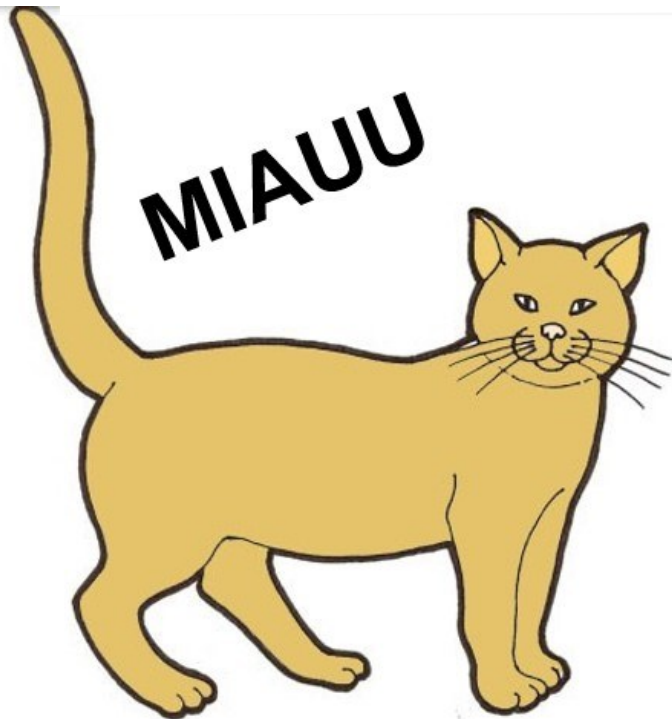
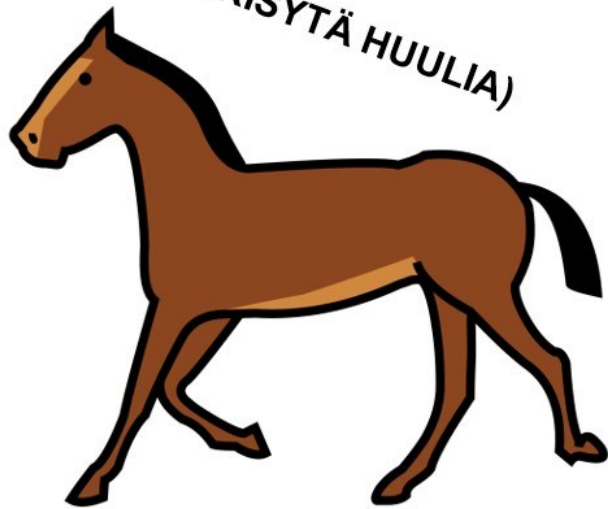
**BOT
BOT BOT**

RÖH

PRRR
(PÄRISYÄ HUULIA)

Pienet sarvet, soma pää, mikäs se puun takaa kurkistaa? Pieni peura loikkii innoissaan, kuin pilvilinnoissaan. Lumihiutaleita suuhun kielellä napsi ja saikin kiinni niitä kaksi.

Nyt voit kurkottaa kielelläsi kohti omaa nenänpäätä ja ottaa kiinni lumihiutaleita

Punainen turkki, paksu häntä. ”Mikä se juoksee?” Huusi talon isäntä. Vilahdus vain ja pois oli repo, juoksi se siimekseen kedon.

Nyt voit viuhtoa kielelläsi kuin kettu hännällään

Kimalainen surisi ja sen maha murisi. Sillä oli vain vettä, mutta sen teki kovasti mieli mettä. Se toivoo sääksi poutaa ja kukkasista mettä noutaa.

Nyt voit surista kuin mehiläinen.

Kaikki metsän eläimet, yhdessä leikkivät ja lystiä pitävät. Karhu iso ja ruskea, päättää mäkeä laskea. Mäki onkin iso ja hurja, karhu parka ihan säikähtää ja huutaa: ”Voihan kurja!”.

Nyt voit irvistää ja avata suusi oikein isolle, kuten karhu pelästyessään.

Orava juoksee puusta puuhun. Mihin hällä on noin kova hoppu? Taitaa kurre rakkaansa luo kiiruhtaa. Käpyjä pesäänsä peittää, samalla kun lentosuukkoja heittää.

Nyt voit lähettää lentosuukkoja

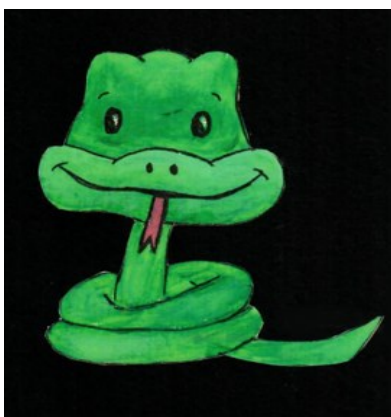
Vanha, viisas pöllö, istuskelee oksallansa. Mietti mistä aloittaisi päivän askareita. Talvi alkaa pian metsään hiipiä, joten on pöllön aika pesää vähän siistiä. Sitten on pesässä hyvä olla, kun peittokin puhdas ja pölyjä nolla.

Nyt voit huhuilla kuin pöllö

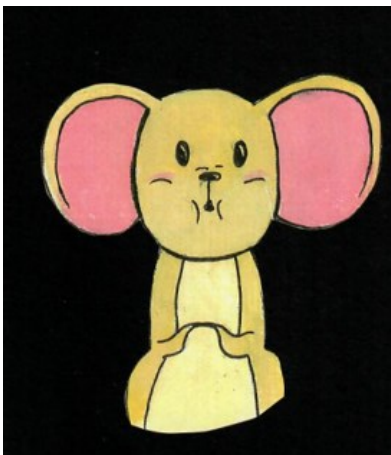
Kalle Kyy paistattelee päivää kiven päällä. On sillä aurinkoinen mieli joka säällä. Se tykkää laulella ja sihistä, eikä turhaa kiukusta kihistä.

Nyt voit sihistä kuin Kalle käärme

Hiiret metsässä vilistää. Etsii muonaa, jota veisi pesään suojaan. Tieltä löytää jyväsia, siemeniä, poimii niitä sieltä. Posket hiirillä pullistuvat, kun he poskissa ruuan pesään vievät.

Nyt voit kokeilla kuinka pulleaksi saat omat poskesi, jos ne olisivat täynnä ruokaa

Ruukussa kasvaa **kukka** ja jalassa mulla on (sukka)

Taivaalla loistaa **kuu** ja naurussa ompi (suu)

Kohta on **kesä** ja linnuilla (pesä)

Ulkona liehuu **viiri**, sanoi naapurin (Siiri)

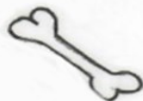
Aamulla kiekuu **kukko** ja aitan ovesta on (lukko)

Pöydällä on **kannu** ja hellalla (pannu)

Mulla lähti eilen **hammas**, sanoi (lammas)

Koira löysi **luun** ja söi sitä alla (puun)

SIILIN METSÄRETKI

Oli kaunis aurinkoinen kevätpäivä. Siiliperhe oli heräilemässä juuri talviunilta. Pikku siili haukotteli makeasti ja venytteli käsiään. **(Haukotellaan oikein isosti ja venytellään käsiä)** Se päätti lähteä pienelle kävelyllä ja käydä katsoomassa, oliko muut metsäeläimet jo kevätpuuhissa. Metsässä oli rauhallista, vain tuuli puhalteli hiljaa puiden latvoissa. **(Puhalletaan tuulen ääntä)** Siili kulki pitkin metsäpolkua ja ensimmäisenä häntä vastaan tuli orava. Siili ihmetteli, miten ihmeessä orava tarkeni olla talvellakin hereillä metsässä. Olli-orava kertoi vaihtavansa talveksi paksumman turkin. Hänestä oli mukavaa juosta talvella pitkin hankia ja kiipeillä lumisissa puissa. Ollista oli hauskaa, että muutkin eläimet heräsivät talviunilta ja metsään tuli taas vipinää ja vilskettä. ”Voinko tulla mukaasi?” Se kysyi. Niin siili ja orava jatkoivat yhdessä matkaa. Aurinko lämmitti lumisia puita ja lumi sulii puiden oksilta. Sulanut lumi muuttui vedeksi ja tipahteli pisarana alas lammikoihin. **(Tehdään vesipisaran ääni kielellä naksauttamalla)** Paikalle luikerteli janoinen Kalle-käärme. Se siirsi oravalle ja siilille tervehdyksen. Kalle oli janoinen ja alkoi juoda lammikosta vettä. **(Sihistään kaverille tervehdys ja livotaan kielellä kuten käärme)**. Sitten se jatkoi matkaa läheiselle kivelle, jonne se jäi paistattelemaan päivää. Polku kiemurteli pitkin metsää oravan ja siilin kävellessä sitä. Yhtäkkiä he huomasivat polulla jotain. Se oli hattu. Ketään ei näkynyt missään, vain yksinäinen hattu. Siili ja orava päättivät huhuilla, olisiko lähistöllä kenties hatun omistajaa. ”Huhuu, onko täällä ketään?” **(Huhuillaan yhdessä huulet tötteröllä)**. Yhtäkkiä aivan heidän yläpuoleltaan kuului ääniä. Siellähän oli herra pöllön pesä ja herra pöllö päiväunilla. Pöllö säpsähti hereille huhuilusta ja tiedusteli millä asialla orava ja siili olivat. He kertoivat löytämästään hatusta. ”Voi, sehän on minun kadoksissa ollut hattuni”, pöllö ilahtui ja kiitteli ystävyksiä. ”Tulkaa luokseni syömään munkkia ja juomaan mehua. Yhdessä he herkuttelivat makoisilla sokerimunkeilla ja pikkusiilin suupielet olivat ihan sokerissa. Siili kurkotti kielellä ylös, alas ja sivulle, jotta saisi kaikki herkulliset muruset syödäkseen. **(Nuollaan suupielet puhtaiksi)** Oli aika palata kotiin. Ystävyksillä oli ollut jännittävä retki metsässä. Nyt siili oli väsynyt ja valmis yönille. Siili pesi vielä hampaat ennen kuin käpertyi omaan pehmeään pesäänsä. **(Pestään kielellä omat hampaat ylhäältä, alhaalta, vasemmalta, oikealta. Tarkistetaan tuliko hampaista puhtaat irvistämällä)** Äiti-siili kävi peittelemässä pienokaisen ja toivotti hyvää yötä. Hän antoi vielä hellän suukon pikkusiilin poskelle. **(Laitetaan huulet tötterölle ja tehdään ilmaan suukkoja)** Pikku-siili nukahti ja näki unta jo tulevasta kesästä sekä uusista seikkailuista, jossa ruoho vihersi ja mehiläiset surisivat kukkakedolla. **(Suristaan kuten mehiläiset)**

Materiaalipankki suujumpan integroimiseksi varhaiskasvatuksen siirtymiin ja leikkeihin

Satumetsän lorukortit

Lorupussin suujumppakorteissa seikkailee kahdeksan metsäneläintä. Lorukortin toisella puolella on metsäneläimen kuva ja toisella puolella siihen liittyvä loru. Lorun lopuksi lapset voivat yhdessä tehdä kehoitetun suujumppaliikkeen, joka lukee lorun lopussa. Suujumppaliike liittyy eläinten ilmeisiin, ääniin tai eleisiin. Lortut toimivat myös positiivisen vuorovaikutuksen ja kielenkehityksen tukena. Lorupussin voi ottaa osaksi päiväkodin arkea esimerkiksi odotustilanteisiin tai vaikkapa metsäretkelle. Lapsi voi nostaa itse kortin pussista, jonka aikuinen lukee. Lorupussin avulla lapset opettelevat myös vuorottelua ja kärsivällisyyttä suujumppa-harjoitteiden lisäksi.

Siilin metsäretki-satu

Aikuinen lukee satua ääneen ja näyttää lapsille suujumppaliikkeen tai äänteen, joita on sisällytetty tarinaan. Satu sisältää suun motoriikkaharjoituksia, suun alueen lihaksistoa vahvistavia liikkeitä sekä äänneiden harjoitusta.

Riimiparikortit

Riimiparikortissa on virke, jonka aikuinen lukee sanomatta viimeistä sanaa, joka on punaisella maalattu. Lapset saavat keksiä virkkeen loppuun sopivan sanan. Helpotusta antavat kuvat kortin toisella puolella. Lortut ja riimit kartuttavat lapsen sanavarastoa, kehittävät kielellistä tietoutta sekä tarjoavat yhdessä tekemisen riemua.

Äänneiden erottaminen sanoista

Kielellisiä ja kirjainten ääntämisen osaitoja ovat motorisen harjoittelun lisäksi myös kuuloerottelun kehittyminen ja äänneiden tunnistaminen sanoista. Tämän harjoitteen tarkoituksena on auttaa lapsia tunnistamaan eri kirjaimia sanoista. Lapsia voidaan aluksi ohjeistaa ja auttaa tunnistamaan kirjain ja sitä vastaava äänne. Tämän jälkeen lapset voivat ääneen tai mielessään toistaa paperiarkissa näkyvien kuvien nimiä ja yrittää erottaa kirjainta vastaava äänne sanasta. Näitä paperiarkkeja voidaan hyödyntää mm. odotustilanteissa virikkeinä esimerkiksi eteisen seinällä. Arkkeja voidaan vaihdella säännöllisin väliajoin lasten mielenkiinnon ylläpitämiseksi. Arkeissa on "tyypilliset" puheesta puuttuvat eli k-, s-, r- ja l-äänneet. Osalla lapsista esiintyy haasteita myös etuvokaalien ä, ö ja y oppimisessa, joten myös eriliset arkit näistä on sisällytetty materiaaliin.

Satumetsän muistipeli

Satumetsän muistipelissä on tarkoitus harjoittaa suun motoriikkaa hauskan muistipelin avulla. Satumetsän Muistipelissä seikkailee erilaisia metsän eläimiä, jotka kuvaavat omilla ilmeillään perässä toistettavaa suujumppaliikettä. Satumetsän Muistipeliä pelataan muutoin tavallisen muistipelin tavoin, mutta lasten on tarkoitus myös toistaa kuvassa näkyvä suujumppaliike. Pelaajat voivat joko toistaa kuvassa näkyvän suujumppaliikkeen aina kortteja nostettaessa tai toistaa liike parin löytyessä. Lapsia voidaan aluksi ohjeistaa pelin alkuun, jonka jälkeen he osaavat myös omatoimisesti pelata sääntöjen mukaan.

Nälkäiset eläimet

Nälkäisten eläinten suujumppakortteja voidaan hyödyntää eri tilanteissa päiväkodin oppimisympäristöissä. Toiminnallisia leikkejä varten voidaan kortteja asettaa esimerkiksi temppuradan varrelle tai piilottaa ympäristöön lasten löydettäväksi. Joka kerta, kun lapsi esimerkiksi löytää jonkin "nälkäisen eläimen" ympäristöstä tai koskettaa eläinkorttia temppuradan varrella, voi hän tervehtiä kyseistä eläintä

matkimalla tämän ääntä. Kortteja voidaan kiinnittää ympäristöön esimerkiksi kontaktimuovin tai sinitarran avulla. Korttien käyttömahdollisuudet ovat rajattomat ja niitä voidaan hyödyntää myös tuokioilla ja siirtymissä edellä mainittujen Satumetsän lorukorttien ja riimiparikorttien tavoin.

Opinnäytetyön materiaalipankki suujumpan integroimiseksi päiväkodin siirtymiin ja leikkeihin.

Tekijät:

Taina Keskitalo ja Niina Jaakola

LUPAKYSELY VANHEMMILLE

Hei Villiinan lasten vanhemmat! Olemme sosionomiopiskelijat Taina Keskitalo ja Niina Jaakola ja teemme Touhula Villiinan kanssa työelämän yhteistyötä opinnäytetyötämme varten. Opiskelemme Centria-ammattikorkeakoulussa ja opintopolkumme suuntautuvat varhaiskasvatukseen. Opinnäytetyösämme Villiinan lapset sekä kasvattajat pääsevät kokeilemaan ja kokemaan uusia suujumppamateriaaleja, joiden tarkoitus on tukea mahdollisten puuttuvien äänteiden opettelussa. Valmiissa opinnäytetyössä ei julkaista lasten nimiä eikä kuvia, vaan kaikki tunnistettavuuteen liittyvät piirteet jätetään pois. Keräämme ainoastaan lasten kommentit ja iät materiaalipankkiin liittyen. Opinnäytetyö toteutuu osana Villiinan normaalia päivärytmiä, joten se ei häiritse lapsiryhmän normaalia arkipäivää.

Ystävällisin terveisin

Sosionomiopiskelijat Taina Keskitalo ja Niina Jaakola

Lapsen/Lasten nimi/nimet _____

Lapseni ikä ja kommentteja materiaalipankista voidaan julkaista nimettömänä valmiissa opinnäytetyössä ()

Lapseni ikää eikä kommentteja materiaalipankista saa julkaista nimettömänä valmiissa opinnäytetyössä ()

LASTEN PALAUTE

Lapsen ikä: 0-2 3-4 5-6

Harjoite, jota palaute koskee: _____

Piditkö pelistä/leikistä/sadusta/korteista?

Pelaisitko/leikkisitkö uudestaan?

Lapsen terveiset materiaaleista:

KIITOS PALAUTTEESTA!

Palautekysely päiväkodin työntekijöille

Kyselyn tarkoituksena on selvittää opinnäytetyönä kehitetyn suun motoriikkaan liittyvän materiaalipankin soveltumista päiväkotiin. Toivomme, että kasvattajat pohtivat arviointikysymyksiä henkilökohtaisesti, jotta arviointitulokset olisivat mahdollisimman luotettavia. Vastaukset käsitellään anonyymisti.

1. Työskentelen

- Varhaiskasvatuksen opettajana
- Varhaiskasvatuksen lastenhoitajana
- Muissa tehtävissä

2. Kuinka usein olet käyttänyt materiaalipankkia päiväkodin arjessa?

- Joka päivä
- Pari kertaa viikossa
- Kerran viikossa
- Pari kertaa kuukaudessa
- Kerran kuukaudessa
- En ole käyttänyt materiaalia

3. Missä tilanteissa erityisesti olet kokenut materiaalipankin hyödylliseksi? (Voit valita useamman vaihtoehdon.)

- Lasten vapaassa leikissä ja touhussa
- Odotustilanteissa
- Siirtymissä
- Tuokioilla
- Jossain muussa tilanteessa

4. Kuinka usein lapset ovat omatoimisesti käyttäneet materiaalipankkia päiväkodin arjessa?

- Joka päivä
- Pari kertaa viikossa
- Kerran viikossa
- Pari kertaa kuukaudessa
- Kerran kuukaudessa
- Lapset eivät ole käyttäneet materiaalia

5. Mikä materiaaleista on ollut eniten lasten omatoimisessa käytössä? (Voit valita useamman vaihtoehdon.)

- Äänteiden erottaminen sanoista (harjoitus odotustilanteisiin)
- Satumetsän muistipeli
- Satumetsän lorukortit
- Siilin metsäretki-satu
- Riimiparikortit
- Nälkäiset eläimet

6. Merkitse numeroin oletko 1. Täysin samaa mieltä, 2. Jokseenkin samaa mieltä, 3. Ei samaa eikä eri mieltä, 4. Jokseenkin eri mieltä vai 5. Täysin eri mieltä seuraavista väittämistä:

Täysin samaa mieltä

Täysin eri mieltä

Ohjeistukset materiaalien käyttöönottoon olivat selkeät. 1 2 3 4 5

Materiaaleja on ollut helppo ottaa käyttöön päiväkodin arjessa. 1 2 3 4 5

Ohjeet materiaalien käyttöön ovat olleet ymmärrettäviä ja materiaalit ovat olleet lapsia innostavia. 1 2 3 4 5

Materiaalit ovat monikäyttöisiä ja niitä voidaan soveltaa erilaisissa tilanteissa. 1 2 3 4 5

Materiaalit ovat hyödyllisiä ja ne tukevat lapsen suun motoriikan kehittymistä. 1 2 3 4 5

Aion hyödyntää materiaaleja päiväkodin arjessa jatkossakin. 1 2 3 4 5

7. Mitä kehitettävää olet huomannut materiaalipankin sisällössä tai sen käytettävyydessä?

8. Muita vapaavalintaisia kommentteja materiaalipankkiin liittyen.

Kiitos vastauksistasi!